Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

Халқ сўзи

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

5 ИЮНЬ, ШАНБА
Сотувда эркин нархда.

№ 108 (613).
1993 йил.

«БИРЛАШГАН МИЛЛАТЛАР ТАШКИЛОТИНИНГ ХАВФСИЗЛИК КЕНГАШИ ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ СИЁСИЙ ФАОЛИЯТИГА ЭЪТИБОР БЕРИБ, БЕҚАРОРЛИК ДАВОМ ЭТАЁТГАН КЎПГИНА ДАВЛАТЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИНИ УНИНГ ТАЖРИБАСИ БИЛАН ТАНИШТИРСА ЁМОН БЎЛМАС ЭДИ».

«НОВОЕ РУССКОЕ СЛОВО» ГАЗЕТАСИ (АҚШ)

Мустақилликка эришиб, жаҳон ҳамжамияти томонидан тан олингач, мамлакатимизга бўлган қизиқиш кун сайин ортиб бормоқда. Таассуфки, Ўзбекистонда кечаётган ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ислоҳотларга баҳо бераётганда баъзи бир чет эл ва собиқ марказнинг айрим оммавий ахборот воситалари бирёқламаликка йўл қўйиб, факт ва ҳодисаларни билмасдан ёки атайлаб бузиб кўрсатишга уринмоқда.

Сиёҳ қора бўлса ҳам кўнгил оқ бўлсин экан!

Кунн кеча олис океан ортида нашр этиладиган «Новое русское слово» газетасига кўзимиз тушиб, дунёда холис сўз, инсоф-диёнат ҳали ҳам устувор эканига имон келтирдик. Буни қарангки, иттифоқпараст ҳамкасбларимиз ва ўзимиздан чиққан айрим сўзамоллар бизга тош отиб турганда, хорижлик муаллиф Владимир Пильняк Ўзбекистон ҳақида холис сўз айтишга журъат топибди. Албатта, унда айрим баҳсли ўринлар ҳам йўқ эмас.

Қуйида шу мақолани эътиборингизга ҳавола этмоқдамиз.

Владимир ПИЛЬНЯК

ЎЗБЕКИСТОН: БАРҚАРОРЛИК ҚАДР-ҚИММАТИ

Кейинги вақтларда «Новое русское слово» газетасида Ўзбекистондаги аҳвол ҳақида бир қанча мақолалар эълон қилинди. («Ўзбекистон президенти ўзини ҳимоя қилмоқда» — 6—7 март, «Мустақил Ўзбекистон: қатағонлар солномаси» — 12 март ва ҳоказо). Бу мақолаларда Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов шаънига жиддий танқидий гаплар айтилган. Уни коммунистик усуллар билан раҳбарлик қилишда, Тожикистондаги можарога аралашишда, энг муҳими эса — республикада қатағон тузумини ўрнатишда айбладилар. Ўзбекистонда, дейилади 6—7 мартда эълон қилинган мақолада, — «Бирлик» мухолиф демократик ҳаракатининг фаолияти уч ойга тақиқлаб қўйилди, мухолифатнинг ҳамма газеталари ёпилди, ҳуқуқни ҳимоя қилувчи бир неча киши устидан суд ўтказилди. Ниҳоят: «Ўзбекистонда инсон ҳуқуқларининг ҳолати собиқ СССР республикалари орасида жуда ёмон» деган хулоса чиқарилади.

Газетхонлар мазкур мақолаларда Ўзбекистондаги вазият фақат Президент Каримовга ва унинг сиёсий йўлига душман бўлганлар нуқтаи назаридан баҳоланганини пайқаб олдилар. **Ҳолбуки, қадимий румодаёқ: «иккинчи томоннинг ҳам фикри эшитилсин», дейишар эди.**

Гапни шундан бошламоқчиман: Президент Каримов ўз сиёсий рақибларининг танқидига бир неча бор жавоб қайтарди. Расмий баёнотларидан бирида у ўз далил-исботларини қуйидаги сўзлар билан мухтасар ифодалади: «Ўзбекистонда ақидапарастлик ғалаба қиладими ёки демократиями, деган масала ҳал этилаётган бир пайтда мухолифатнинг икки-уч арбоби ҳақида гапиришга на ҳожат». Амалий равишда қисқа таърифлаб берилган бу масала бултур Американинг бир фирмаси ишлари билан шу республикага борганимда у ердаги сиёсий вазият ҳақида олган таассуротларимга аниқ-равшан мос келади. Ҳа, Ўзбекистонда ақидапарастлик бирданига барча жабҳалар бўйлаб: сиёсатда ва иқтисодиётда, катта шаҳарларда ва қишлоқ туманларида ҳужум қилмоқда. Бир мисол келтирaман: Наманган, Бухоро, Фарғона ва Андижон вилоятлари деярли барча рус аҳолисини қисиб чиқарди, деса бўлади. Ўзбек бўлмаганларнинг кўпчилиги жўнаш тараддудини кўришмоқда. Бу одамлар бир амаллаб жўнаб кетиш ва Россиянинг бирон жойидан турар-жой топишнигина орзу қилмоқдалар. Аммо бу орзуни рўёбга чиқариш унчалик осон эмас. Каримовнинг амалий фаолиятини баҳолаганда аввалги тузум унга қолдирган аянчли меросни эътиборга олмасдан бўлмайди. Пахта яккаҳокимлигига зўр берилгани ва кимёвий ўғитлардан меъёрсиз фойдаланилгани табиий муҳитнинг ҳалокатли булғанишига олиб келган эди. Республиканинг ери, суви ва атмосфераси шу қадар заҳарландики, ҳали кўп йилларгача бундан покланиш амримаҳол. Аҳоли тановул қилаётган маҳсулотлар сиҳат-саломатлик учун ҳалокатли даражада зарарлидир.

Неча ўн йиллар мобайнида амал қилиб келган бу омилларнинг ҳаммаси ўзбек халқини жисмоний мажруҳлик ёқасига келтириб қўйган эди. Шуни айтиш кифояки, 1987 йилда ўтказилган «тиббий десант» (бу тадбирда асосан Россиядан икки мингга яқин шифокор ва тиббий ҳамшира қатнашган эди) 10.000 дан кўпроқ гўдакни омон асраб қолди. Аммо Совет Ўзбекистонининг бутун тарихи мобайнида бундан бошқа десант ўтказилмади. Шў десант билан ёки унга ўхшаш тиббий муолажа билан қамраб олинмаган болалар ёрдамдан бебаҳра қолдилар. Шунинг оқибатида республика қишлоқ аҳолисининг 40 фоизи анемия (камқонлик) дардига чалинган, 20 фоизи жигар дардига ва бошқа касалликларга мубтало бўлган. Кези келганда шуни айтмоқчиман: жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти (ЖСТ) мана шу заҳарланган туманларда қон плазмаси харид қилишни тақиқлайдиган пайт келган. Билишимча, Германиянинг бир неча тиббиёт фирмаси ҳозирнинг ўзидаёқ Ўзбекистонда ҳақиқий «плазма кони»ни топгандек бўлмоқда.

Қишлоқлардаги кўп болали оилалар анъанага кўра не машаққатлар билан йиғган маблағини никоҳга, суннат тўйларига исроф қилади, шу сабабли уларда гўдакларни жисмоний ва ақлий жиҳатдан тузукроқ камол топтиришни таъминлаш учун маблағ қолмайди. Шу муносабат билан эслатиб ўтай: собиқ СССРдаги армия раҳбарияти ўзбек йигитларидан ҳарбий қисмларда эмас, балки асосан қурилиш батальонларида кўпдан бери иш кучи сифатида фойдаланар эди.

Кўз ўнгимизда Орол денгизи ҳам ўша яроқсиз иқтисодий сиёсатнинг қурбони бўлди. Ўрта Осиёдаги иккита азим дарё — Сирдарё ва Амударё сувидан ўринсиз фойдаланилиши оқибатида денгиз сатҳи салкам беш баравар қисқариб кетди. Орол денгизи тепасида пайдо бўладиган илиқ ва нам ҳаво ўтмишда Россия ва Қозоғистоннинг ҳаво оқимларини жанубга ўтказмайдиган табиий тўсиқ бўлиб турар эди. Энди бу тўсиқ бархам топгач, совуқ ҳаво Ўрта Осиё экинзорларига ёпирилиб, дўл ва жала келтирмоқда. Ҳозир ҳатто июль ойида ҳам жала қуйиб, дўл ёғадиган ва миллиардлаб зиён етказадиган бўлиб қолди (Ўзбекистонда ҳеч қачон бундай бўлмас эди-ку). Натижада бир қанча муҳим иссиқсевар экинларнинг ўсиб етилиши учун анча қулай давр қисқарди. Бу эса ўзбеклар учун ҳам, уларнинг қўшнилари учун ҳам кўпдан-кўп қийинчиликларни келтириб чиқармоқда. Энди яхши пишиб етилмаган пахта териб олинмоқда, шу сабабли жаҳон бозорида унга талаб камаймоқда.

Шу қадар кўп жуда оғир муаммоларни мерос қилиб олган Каримов ўз мамлакатидаги аҳволни яхшилаш учун бутун куч-ғайратини сарфламоқда. Бу йўлда ҳозирнинг ўзидаёқ баъзи натижаларга эришилди. Чунончи, Фарғона водийсидаги анчагина экинзорлар маҳаллий деҳқонларга хусусий мулк қилиб берилди. Бу тадбирнинг натижалари сезила бошлади. Капиталистик давлатлар билан иқтисодий алоқалар ўрнатилмоқда. Исроил билан муносабатларда айниқса катта муваффақиятларга эришилди. Яҳудийлар давлатидан келган мутахассислар Ўзбекистонда томчилатиб суғориш усулини йўлга қўймоқдалар, бу усул яқиндагина мустақиллик олган республика тараққиёти учун чинакам буюк аҳамиятга эгадир. Сувдан тежаб фойдаланиш пахта етиштиришга ажратилган майдонларни қисқартириш ва бўшаб қолган ерларда маккажўхори ҳамда қандлавлаги етиштириш имконини беради. Шу тариқа омихта ем ва қанд саноати учун негиз яратилади. Яқин ўтмишда вазият мутлақо бошқача эди: дон йўқлиги сабабли паррандалар ёппасига сўйиб юборилар, мевани саноатда қайта ишлаш учун керакли шакар эса ғарбдан валютага харид қилинар эди.

Исроилликлар Ўзбекистон раҳбариятининг эътиборини Ўзбекистондаги қуёш энергиясидан фойдаланишнинг беҳисоб имкониятларига ҳам қаратдилар. Энергетиканинг бу янги тури келгусида республика иқтисодиётининг энг муҳим қисми бўлиб қолса ажаб эмас.

Аммо, Каримовга қарши мақолага қайтайлик. Ҳа, инсон ҳуқуқлари жиҳатидан Ўзбекистон собиқ Совет республикалари орасида охирги ўринда турар эмиш. Хўш, агар масала шу тарзда қўйиладиган бўлса, бу борада кимни рекордчи дейиш керак? Днестрбўйи можаросига ўралашган Молдованими, ёки Жанубий Осетия ва Абхазия ишкаллигига дучор бўлган Грузиянимий? Арманистон билан Озарбайжон ўртасидаги кўп йиллик можаро қанчадан-қанча одамларнинг ёстиғини қуритганини ким ҳисоблаб чиққан? Тожикистончи? Афғонистонлик ақидапарастлар «асал исини пайқаб қолиб, инсон ҳуқуқлари учун курашга «ҳисса» қўшиш учун шу ерга ёпирилиб кела бошладилар... Тожикистондаги фуқаро уруши қурбонларининг сони аниқ маълум эмас, аммо юз мингга яқин киши нобуд бўлди, деб тахмин қилиш учун ҳамма асослар бор. Тожикларнинг ярим миллионга яқини ўз уйларини тарк этиб, қочқинларга айланиб қолишди. Тожикистоннинг эртанги куни ҳақидаги тахминлар ҳам қувонарли эмас.

Шундай қийин шароитда Ўзбекистон Республикасида барқарорликни сақлаб туриш Каримовнинг асосий вазифаси бўлиб қолмоқда. Фақат шундай сиёсат ўтказилгандагина у хорижий сармоядорларни Ўзбекистонга жалб этиши мумкин. Уларнинг молиявий сармояларисиз маҳаллий иқтисодиётни юксалтириб бўлмайди. Ҳар қандай беқарорлик республика хўжалигига ҳалокатли таъсир қилади: эркин алмаштириладиган валютанинг асосий манбаи бўлмиш «сайру саёҳат индустрияси»га путур етказган террорчилар ҳаракатлари Миср учун қанчалик қимматга тушганини эслайлик.

Айни пайтда мусулмон ақидапарастлари ҳужумни давом эттиришмоқда. Улар Тожикистонда ўз тажовузкорлик мақсадларини яширмаяптилар, Ўрта Осиёдаги бу мамлакатда Ислом ақидапарастларининг ғалабаси нималарга олиб келишини эрон мисолида яққол кўриш мумкин. Оятилло Ҳумайний раҳбарлигида амалга оширилган «ислом инқилоби» оқибатларини инсоният узоқ вақт сезиб туради. Шу касалликнинг қўшни Ўзбекистонга тарқалиши қандай оқибатлар келтиради? Бу республиканинг табиий ресурслари кўплигини эслайлик. Лекин гап фақат табиий ресурсларда эмас. Яқин ўтмишда Ўзбекистон корхоналари ва институтлари «умумиттифоқ ҳарбий саноат мажмуининг таркибий қисми бўлиб, СССР ракета қўшинлари учун асбоблар ва энг янги машина — ускуналар етказиб берар эди. Ҳозир бу корхоналар ва муассасалар ишсиз қолди. Уларнинг раҳбарлари зўр бериб янги буюртмачиларни излашяпти. Буларнинг ҳаммаси Эрондаги дин мутаассибларининг қўлига тушиб қолса нималар бўлиши ҳақида ўйламаслик мумкин эмас. Ақидапарастлар бундай қудратли техника ва бой хомашё базасини қўлга киритиб бир эмас, юзлаб ядровий бомбаларни ишлаб чиқарган, шунингдек уларни етказиш воситалари тўғрисида ҳам жон куйдирган бўлар эдилар. Бу инсониятга қандай хавф солишини тушунтиришга ҳожат йўқ. «Мустақил Ўзбекистон: қатағонлар солномаси» (Новое русское слово, 12 май) мақоласининг муаллифлари Олег Орлов билан Александр Тавризовни газета «Мемориал» ҳуқуқни муҳофаза қилиш марказининг аъзолари» деб таништирган, лекин чамаси улар бу муаммолардан ташвишланаётгани йўқ. «Ҳокимият қатағонни республикада барқарорликни қандай қилиб бўлсада сақлаб қолиш зарурлиги билан оқламоқда, — дейишади улар очиқдан-очиқ истеҳзо билан. — Бунда ислом ақидапарастлиги асосий хавф деб кўрсатилмоқда». Эҳтимол Орлов ва Тавризов жанобларининг нуқтаи назаридан қараганда бир неча мухолифни қамоққа олиш ялпи фуқаролар уруши бошланишидан ҳам кенгроқ кўламли воқеадир. Улар инсон ҳуқуқлари учун, ҳар бир сиёсий гуруҳнинг очиқ ҳаракат қилиш ва ўз мақсадига эришиш ҳуқуқи учун кураш байроғи остида Президентга ҳужум қилмоқдалар. Бундай фаоллик натижасида вазият беқарор тус олса — нима бўлибди, бу унча муҳим эмас, дейишмоқда бизга. Ҳолбуки, ақидапарастларнинг тахдиди кучайиб бораётган шароитда бундай даъватлар ғоят вайрон қилувчи тус олиши мумкин. Анвар Садат Мисрда «мусулмон биродарлар» ташкилоти очиқ иш олиб боришига рухсат этиши биланоқ унга ўлим ҳукми чиқарилган эди. Яқингинада Тожикистон Президенти

(Давоми 2-бетда).

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУДУДИДА ВАЛЮТАНИ ТАРТИБГА СОЛИШ ТЎҒРИСИДА

«Валютани тартибга солиш тўғрисида» ва «корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида» Ўзбекистон Республикаси қонунига ўзгаришлар ва қўшимчалар киритиш тўғрисида 1993 йил 7 майдаги Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ ва халқаро тўловларни марказлашган тартибда амалга ошириш учун чет эл валютасида олинадиган барқарор молиявий манбаларни таъминлаш, республика валюта фондини шакллантириш, аҳоли учун биринчи навбатда зарур бўлган буюмларни чет элдан харид қилишни таъминлаш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **қарор қилади:**

1. Қуйидагилар белгилаб қўйилсин:

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида тадбиркорлик ёки бошқа фаолият билан шуғулланувчи ҳамда чет эл валютасида тушум олувчи мулкчиликнинг барча шаклларидаги корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар чет эл валютасида олинган тушумдан солиқ тўлайдилар;

бартер экспорт-импорт операцияларини амалга оширишда валюта тушуми суммаси битим қийматидан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқилади ва чет эл валютасида олинган тушумга солиқ солишнинг объекти бўлиб ҳисобланади;

чет эл валютасида олинган тушумдан 25 фоизли ставка бўйича солиқ — республика валюта фондига ва 10 фоизли ставка бўйича — Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳрининг тегишли валюта фондларига тўланади. Бунда валютанинг 5 фоизи республика валюта фондига ажратмаларнинг 25 фоизи ҳисобидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Марказий банк томонидан белгиланадиган тартибга мувофиқ марказий банкка ажратилиши-сотилиши керак.

2. Қуйидагилар тасдиқлансин:

чет эл валютасида олинган тушумдан солиқни ҳисоблаб чиқиш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги низом 1-иловага мувофиқ;

республика валюта фонди тўғрисидаги низом 2-иловага мувофиқ (2-илова Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари тўпламида эълон қилинади).

3. Ўзбекистон Республикаси Молия Вазирлиги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат солиқ бош бошқармаси билан биргаликда:

чет эл валютасида олинган тушумдан солиқни ҳисоблаб чиқиш ва тўлаш тартиби тўғрисидаги йўриқномани ўн кун муддатда ишлаб чиқсин ҳамда уни тегишли вазирликлар, идоралар, концернлар, уюшмалар ва бошқа солиқ тўловчиларга етказсин;

чет эл валютасида ундириладиган божлар, йиғимлар ва солиққа тегишли бўлмаган бошқа мажбурий тўловлар рўйхати тўғрисидаги таклифларни икки ҳафта муддатда Вазирлар Маҳкамасига киритсин.

4. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Марказий банки ўн кун муддатда республика валюта фонди маблағларидан Ўзбекистон Республикаси Марказий банкига валюта сотиш тартиби бўйича Вазирлар Маҳкамасига таклиф киритсинлар.

5. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва «Ўзистиқболстат» давлат қўмитаси, Марказий банк, Давлат солиқ бош бошқармаси, Давлат божхона қўмитаси ҳамда Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги билан биргаликда икки ҳафта муддатда валюта, экспорт-импорт операциялари бўйича статистика ҳисоботи шаклини ишлаб чиқсинлар ва уни жорий этиш юзасидан таклифлар киритсинлар.

6. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ваколатли банклар билан биргаликда ҳар ойда киримларнинг манбаларини ва ҳаражатлар моддаларини кўрсатган ҳолда амалга оширилган валюта операциялари бўйича ҳисоботларни Вазирлар Маҳкамасига тақдим этишни таъминласин.

7. Вазирликлар, идоралар, банклар ва бошқа ташкилотлар бир ой муддатда норматив ва йўриқнома ҳужжатларни мазкур қарорга ва илова қилинаётган низомга мувофиқлаштирсинлар.

8. Вазирлар Маҳкамасининг 1991 йил 6 сентябрдаги 200-7-сон қарори ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

9. Ушбу қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари ўртоқ Ў. Т. Султонов зиммасига юклатилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 25 май.

ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ 1993 ЙИЛ 25 МАЙДАГИ ҚАРОРИГА 1-ИЛОВА

ЧЕТ ЭЛ ВАЛЮТАСИДА ОЛИНГАН ТУШУМГА СОЛИНАДИГАН СОЛИҚНИ ҲИСОБЛАБ ЧИҚИШ ВА ТЎЛАШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА

НИЗОМ

Ушбу низом чет эл валютасида олинган тушумдан солиқ тўловчиларнинг рўйхатини, солиқни ҳисоблаб чиқиш ва тўлаш муддатлари тартибини белгилайди.

Солиқ тўловчилар чет эл валютасида олинган тушумдан солиқ тўлашда ушбу низомга ва Ўзбекистон Республикасининг солиқ солиш бўйича бошқа қонун ва норматив ҳужжатларига амал қиладилар.

1. Қуйидагилар солиқ тўловчилар ҳисобланадилар:

юридик шахс бўлган мулкчиликнинг барча шаклларидаги корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлар, шу жумладан, жамоа, давлат, деҳқон хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалиги корхоналари, шунингдек, корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотларнинг юридик шахс бўлмаган, аммо банк муассасаларида мустақил балансга ва ҳисоб счётига эга бўлган филиаллари, ваколатхоналари ва бошқа алоҳида бўлинмалари;

хўжалик ҳисобида бўлмаган, лекин хўжалик (тижорат) фаолиятидан чет эл валютасида даромад олаётган ташкилотлар;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида чет эл инвестицияси билан ташкил этилган корхоналар, хўжалик ҳисоби принципларида хўжалик (тижорат) фаолиятини амалга оширувчи халқаро бирлашмалар ва ташкилотлар, уларнинг шўъба корхоналари, филиаллари ва бошқа бўлинмалари, шунингдек, бош корхоналари бошқа давлатларнинг ҳудудларида жойлашган Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги шўъба корхоналар, филиаллар ва бошқа бўлинмалар;

хўжалик (тижорат) фаолиятини амалга оширувчи, ҳукумат тасарруфида бўлмаган халқаро ташкилотлар (бирлашмалар);

банклар ва суғурта органлари.

2. Маҳсулотлар (ишлар, хизматлар)ни, бошқа моддий бойликларни сотишдан ва сотишдан ташқари операцияларни амалга оширишдан чет эл валютасида олинган тушум солиқ солиш объекти ҳисобланади.

мазкур низомда маҳсулотлар (ишлар, хизматлар)ни сотишдан чет эл валютасида олинган тушум деганда жўнатилган маҳсулот ҳамда бажарилган ишлар ва кўрсатилган хизматлар учун счётлар бўйича тўланган сумма, шунингдек, сотилган маҳсулот (ишлар, хизматлар) учун тўланган, корхонанинг банкдаги счётига, корхонанинг кассасига ҳақиқатда тушган чет эл валютасидаги пул маблағлари, шунингдек, бошқа тадбиркорлик фаолиятидан чет эл валютасида олинган сумма тушунилади.

3. Чет эл валютасида олинган тушумга солинадиган солиқ тўловчиларнинг счётларига валюта тушуми келиб тушган вақтдан бошлаб 10 кун мобайнида Республика Валюта фондига 25 фоизли ставка бўйича ҳамда Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар Валюта фондларига 10 фоизли ставка бўйича тўланади.

Республика Валюта фондига ўтказиладиган 25 фоиз ажратмаларнинг 5 фоизи Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Марказий банки томонидан белгиланадиган тартибга мувофиқ марказий банкка ажратилиши — сотилиши шарт.

4. Корхоналардан солиқ олиш мақсадида корхоналарнинг чет эл валютасидаги ялпи тушуми қуйидагилар ҳисобига камайтирилган ҳолда қабул қилинади:

юкларни транспортда ташиш, суғурта қилиш ва тарқатиш қиймати;

битимлар ва шартномаларга мувофиқ Ўзбекистон Республикасининг бошқа резидентларига тегишли бўлган ҳамда улардан солиқ бевосита валютанинг ушбу қисмини олувчи томонидан тўланадиган чет эл валютасидаги тушумнинг бир қисми;

кредитлар учун фоизлар бўйича чет эл валютасидаги тўловлар суммаси, муддати ўтиб кетган ва муддати узайтирилган ссудалардан ташқари;

хайрия, экология ва соғломлаштириш жамғармаларига берилган чет эл валютасидаги тушум суммаси, лекин чет эл валютасида олинган солиқ солинадиган тушумнинг 1 фоизидан кўп бўлмаган миқдорда.

5. Хайрия мақсадларида хайр-эҳсон сифатида тушувчи чет эл валютасидаги маблағлардан мақсадли фойдаланилган тақдирда;

корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотларнинг акциялари, брокерлик ўринлари, қимматли қоғозларини сотиб олганлик учун тўловнинг устав сармоясига тушган улушидан;

валюта бозорида сотиб олинган чет эл валютасидан чет эл валютасида олинган тушумга солинадиган солиқ ундирилмайди.

6. Солиқ суммаси, берилган имтиёзларни ҳисобга олиб, чет эл валютасида олинган тушум миқдоридан келиб чиқилган ҳолда солиқ тўловчи томонидан мустақил равишда ҳисоблаб чиқилади.

Бунда корхона даромадларидан олинадиган солиқ чет эл валютасида олинган тушумни ўз ичига олмайдиган ялпи даромаддан келиб чиққан ҳолда ҳисоблаб чиқилади.

(Давоми 2-бетда).

РЕСПУБЛИКАМИЗ ҲАМДЎСТЛИК МАМЛАКАТЛАРИ ОРАСИДА БОЗОРИ ЭНГ АРЗОН ДАВЛАТДИР

Маълумки, кейинги йилларда Ўзбекистон, шунингдек, собиқ Иттифоқ ўрнида пайдо бўлган янги мустақил давлатлар олдида жуда муҳим уч муаммони ҳал этиш масаласи кўндаланг бўлди. Ушбу муаммоларнинг биринчиси — жамиятда демократик тамойилларни шакллантириш, бозор иқтисодиётига ўтиш. Иккинчиси — истиқлолга эришиш, миллий давлат барпо этиш ва уни ҳар жиҳатдан мустаҳкамлаш. Учинчиси — халқ турмуш даражасининг пасайишига йўл қўймаслик. Бу вазифалар ўта нозик сиёсат юргизишни талаб этади. Уларнинг ҳар бир ҳалқасидаги мувозанат ниҳоятда эҳтиёткорлик билан сақланиши лозим.

Ана шу вазифаларни амалга ошириш жараёнида Ўзбекистоннинг ўзига хос йўли шаклланди. Кучли ижтимоий сиёсат юргизиш — мазкур йўлнинг бош бўғини десак, хато қилмаймиз. Ўзбекистон МДҲ доирасида ўз аҳолисини тирикчилик неъматлари билан белгиланган меъёрда таъминлаб келаётган ягона давлатдир. Бошқаларда таъминот кўрсаткичи 13 фоиздан 70 фоизгача бажарилган, холос. Бозори энг арзон мамлакат ҳам (кўз тегмасин!) ҳозирча Ўзбекистондир. Хўш, бу нисбий, маъмурчиликнинг боиси нимада? Нега 1993 йил 1 июндан бошлаб нарх-наво ва ижтимоий сиёсатда ўзгаришлар рўй берди?

(Давоми 2-бетда).

Ўзбекистон Республикасининг Қонуни

ЕР СОЛИҒИ ТЎҒРИСИДА

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. Ер солиғи белгилаш қоидалари

Ўзбекистон Республикаси «Ер тўғрисида»ги Қонунининг 16-моддасига мувофиқ Ўзбекистон Республикасида ерга эгалик қилиш ва ердан фойдаланиш учун ҳақ тўланади.

Ер учун ҳақ ҳар йилги ер солиғи шаклида ундирилиб, унинг миқдорлари ер участкасининг сифати, қандай жойдалиги ва сув билан қандай таъминланганлигига қараб белгиланади.

Ер солиғининг миқдори ер эгалари ва ердан фойдаланувчиларнинг хўжалик фаолияти натижаларига боғлиқ бўлмайди ҳамда ер майдони бирлиги учун белгиланган ҳақ тарзида тўланиб, ишлаб чиқариш харажатларига киритилади.

Маҳаллий ҳокимият ва бошқарув идоралари томонидан ижарага бериладиган ер учун ижара тўлови ундирилиб, унинг миқдори томонларнинг ўзаро келишувига биноан белгиланади, бироқ бу миқдор қонунларда назарда тутилган ер солиғи ставкаларидан кам бўлмаслиги керак.

2-модда. Ер солиғи тўловчилар

Ўз тасарруфида ва фойдаланишида ер участкаларига эга бўлган бирлашмалар, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, жамоа хўжаликлари, давлат хўжаликлари, деҳқон хўжаликлари, бошқа қишлоқ хўжалиги корхоналари, чет эл юридик шахслари, уларнинг ташкилотлари, бўлинмалари ва филиаллари, шу жумладан қўшма корхоналарнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган филиаллари, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг, бошқа давлатларнинг фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар ер солиғи тўловчилар ҳисобланадилар.

Ушбу моддада уқтириб ўтилган ер солиғи тўловчилар бундан буён матнда «юридик шахслар» ва «фуқаролар» деб юритилади.

II. ЕР СОЛИҒИ СТАВКАЛАРИ

3-модда. Ер солиғи ставкалари

Ер солиғи ставкалари Ўзбекистон Республикаси «Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Ҳар бир ерга эгалик қилувчи ва ердан фойдаланувчи учун ер солиғи ставкаларининг миқдорлари ер участкасининг сифати, қандай жойдалиги ва сув билан қандай таъминланганлигига қараб, табақалаштирилган ҳолда белгиланади.

Ерга эгалик қилувчи ёки ундан фойдаланувчининг айби билан ернинг сифати ёмонлашган (бонитети пасайиб кетган) тақдирда, ер солиғи ернинг сифати ёмонлашишига қадар белгиланган ставкалар бўйича ундирилади.

4-модда. Ер солиғини бюджетга ўтказиш ва солиқ тўловларидан фойдаланиш

Ер солиғи тўловлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилайдиган миқдорларда халқ депутатлари тегишли вилоят, шаҳар ва туман Кенгашларининг бюджетига тушади.

Тўловларнинг бир қисми республика миқёсидаги тадбирларни амалга ошириш учун Ўзбекистон Республикасининг бюджетида марказлаштирилади. Бундай ажратмаларнинг меъёрлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Ер солиғи тўловларидан тушган маблағ энг аввало ерларни муҳофаза қилишни яхшилашга, ерларнинг унумдорлигини оширишга, ирригация ва мелиорация ишларига, ерга эгалик қилувчилар ва ердан фойдаланувчиларни, шу жумладан ижарачиларни рағбатлантиришга, ер тузиш ишларини ташкил этишга, Давлат ер кадастри юритиш ва ҳудудни ижтимоий ривожлантиришга сарфланади.

III. ЕР СОЛИҒИНИ ҲИСОБЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ТЎЛАШ ТАРТИБИ

5-модда. Юридик шахслар томонидан ер солиғини ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш тартиби

Ер солиғи юридик шахслар томонидан ҳар йили 1 январгача бўлган ҳолатга қараб мустақил ҳисоблаб чиқарилади. Юридик шахслар тўланиши лозим бўлган ер солиғининг ҳисоб-китобларини 1 февралдан кечиктирмай ер участкаси жойлашган ҳудуддаги солиқ идорасига тақдим этадилар.

Корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар ер солиғини, тўланиши лозим бўлган сумманинг йиллик ҳисоб-китобини қилиб, йилнинг ҳар чорагида тенг улушларда 15 февраль, 15 май, 15 август ва 15 ноябрда, жамоа хўжаликлари, давлат хўжаликлари ва бошқа қишлоқ хўжалик корхоналари ҳамда ташкилотлари — 15 сентябрь ва 15 декабрда тўлайдилар.

Юридик шахслар йил давомида ерга эгалик қилиш, ердан фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлиб қолганлари ёки ўзлари фойдаланадиган ер майдонини кўпайтирганлари тақдирда ер майдони ажратилган ёки кўпайтирилган кундан бошлаб кўпи билан бир ой ичида солиқ идораларига ер солиғига доир ҳисоб-китобларини тақдим этишлари шарт.

Йил давомида ажратилган ер участкалари учун солиқ ер участкаси ажратилгандан кейинги ойдан бошлаб тўланади. Ер участкаси олиб қўйилган (ер майдони камайтирилган) тақдирда солиқ ундириш ер участкаси олиб қўйилган ойдан бошлаб тўхтатилади (солиқ миқдори камайтирилади).

6-модда. Фуқаролар томонидан ер солиғи тўлаш тартиби

1. Ерга эгалик қилувчи ёки ундан фойдаланувчи ҳисобланган фуқаролар солиқ идоралари томонидан ҳар йили 1 январгача бўлган ҳолатга қараб рўйхатга олинадилар. Солиқни ҳисоблаш ва тўлашга хабарномалар тақдим этиш 1 апрелга қадар якунланади. Фуқаролар йилига бир марта 1 ноябрга қадар ер солиғи тўлайдилар.

2. Фуқароларга йил давомида ер участкаси ажратилган (қўшимча ер берилган) тақдирда ер солиғи ер участкаси ажратилгандан кейинги ойдан бошлаб ҳисобланади. Ер солиғи ундириш ер участкаси олиб қўйилган (камайтирилган) ойдан бошлаб тўхтатилади (камайтирилади).

Ер солиғи бериб қўйилган ер участкасидан фойдаланилгани ёки фойдаланилмаганидан, шунингдек қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлиги даражасидан қатъи назар, ундирилади.

7-модда. Қорақалпоғистон Республикасида ер солиғини ҳисоблаб чиқариш ва ундириш тартиби

Қорақалпоғистон Республикасида ер солиғи ушбу Қонунда, шунингдек Қорақалпоғистон Республикаси қонунларида белгиланган тартибда ҳисоблаб чиқарилади ва ундирилади.

IV. ЕР СОЛИҒИ БЎЙИЧА ИМТИЁЗЛАР

8-модда. Солиқ ундирилмайдиган ер участкалари

1. Қуйидаги ерлар, чунончи:

а) шаҳарлар, шаҳар посёлкалари ва қишлоқ аҳоли пунктларининг умумий фойдаланишдаги ерлари (майдонлар, кўчалар, тор кўчалар, йўллар, соҳил бўйлари, ариқ тармоқлари ва ҳоказо);

б) боғдорчилик-деҳқончилик ширкатлари, жамоат гаражларининг умумий фойдаланишдаги ерлари;

в) табиатни муҳофаза қилиш аҳамиятидаги ерлар (қўриқхоналар, миллий ва дендрология боғлари, ботаника боғлари, буюртма қўриқхоналар (ов қилишга мўлжалланганларидан ташқари) ва табиат ёдгорликлари, иҳота дарахтзорлари;

г) соғломлаштириш ишларини ўтказиш аҳамиятидаги (касалликларнинг олдини олиш ва одамларни даволаш учун мақбул табиий омилларга эга бўлган) ерлар;

д) истироҳатгоҳ ерлар (ўрмонзорлар, боғлар, хиёбонлар, сайргоҳлар, чўмилиш жойлари ва шунга ўхшаш аҳолининг оммавий дам олиши ва сайёҳликни ташкил этиш учун тегишли муассасаларга берилган ерлар);

е) тарихий-маданий аҳамиятга эга бўлган ерлар (тарихий-маданий қўриқхоналар, хотира боғлари, қабристонлар, археология ёдгорликлари, тарих ва маданият ёдгорликлари ва ҳоказо);

ж) сув фонди ерлари (дарёлар, кўллар, сув омборлари, каналлар, ички денгизлар, ботқоқликлар, гидротехника ва бошқа сув хўжалиги иншоотлари эгаллаган ерлар, шунингдек сув хўжалигининг эҳтиёжлари учун корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга белгиланган тартибда берилган сув ҳавзалари теграсидаги ерлар ва бошқалар);

з) захира ерлар;

и) электр узатиш тармоқлари, кабел линиялари ва подстанциялар учун ажратилган ерлар, иссиқлик трассалари ва газ қувурлари, умумдавлат алоқа линиялари ўтган ерлар ҳамда уларнинг иншоотлари жойлашган ерлар;

к) спорт иншоотлари, стадионлар, спорт майдончалари, сузиш ҳавзалари, спортнинг техника турлари объектлари ва бошқа жисмоний тарбия соғломлаштириш комплекслари, оналар ва болаларнинг дам олиш-соғломлаштириш жойлари, ўқув-машқ базалари, санаторий-курорт муассасалари ва дам олиш уйлари эгаллаган ерлар;

л) автомобиль ва темир йўллар ҳимоя остидаги теграси ва улардаги иншоотлари билан, (хизмат билан боғлиқ чек ер сифатида берилган ерлардан ташқари) учиш-қўниш майдонлари, шу жумладан самолётларни ерда бошқариш йўлкалари ва самолётларни сақлаш жойлари, аэропортларнинг радионавигация ва элеткр-ёритиш ускуналари жойлашган ҳамда умумий фойдаланишдаги шаҳар электр транспорти (шу жумладан метрополитен) учун ажратилган ерлар;

м) гидрометерология ва гидрогеология станциялари ҳамда постлари, мол ҳайдаб ўтиш учун ажратилган ерлар солиқ солинмайдиган ер участкаларига киради.

9-модда. Ер солиғи тўлашдан озод этилган тўловчилар

Қуйидаги тўловчилар, чунончи:

а) бузилган ёки қишлоқ хўжалигида фойдаланилмайдиган ерларни ўз эгалигига ёхуд фойдаланиш учун олган юридик шахслар ҳамда фуқаролар — ҳосилдорлиги тиклангунга қадар, лекин ер ажратилган вақтдан бошлаб узоғи билан беш йил давомида;

б) қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалигига ихтисослашган илмий ташкилотлар тажриба, экспериментал ва ўқув-тажриба хўжаликлари, илмий-тадқиқот муассасалари ва ўқув юртлари буткул илм-фан ва таълим мақсадлари йўлида фойдаланадиган ер участкалари учун;

в) мулкчилик шакли ва бўйсунувидан қатъи назар, маданият, таълим, соғлиқни сақлаш ва ижтимоий таъминот муассасалари ўз зиммаларидаги вазифаларни бажариш мақсадида ажратилган ер участкалари учун;

г) «Ватанпарвар» мудофаа жамияти, «Орол» фонди, бошқа экология ҳамда хайрия фондлари;

д) ногиронларнинг жамоат ташкилотлари, бу ташкилотларнинг муассасалари, ўқув-ишлаб чиқариш корхоналари ва бирлашмалари, башарти, улардаги жами ишловчиларнинг камида 50 фоизини ногиронлар ташкил этса;

е) камсонли халқлар ва этник гуруҳлар яшайдиган жойларда анъанавий ҳунармандчилик ва хўжалик фаолияти билан шуғулланувчи корхоналар — қишлоқ хўжалигидан бўлак мақсадлар йўлида фойдаланадиган ер участкалари учун;

ж) чет эл юридик шахслари, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида чет эл юридик шахслари ва фуқаролари иштирокида ташкил этилган қўшма корхоналар ҳамда уларнинг филиаллари — башарти, чет эллик иштирокчининг устав фондидаги улуши 30 фоиздан ортиқ бўлса, рўйхатдан ўтган кундан эътиборан икки йил давомида;

з) қишлоқ хўжалик мақсадларида ўзлаштирилиш жараёнида бўлган ёки мелиоратив ҳолати яхшиланаётган ер участкаларининг эгалари — лойиҳада кўрсатилган муддатларда;

и) деҳқон хўжаликлари — рўйхатга олинган пайтдан бошлаб 2 йил муддатга;

к) яйлов чорвачилигининг чўпонлари, йилқибоқарлари, туябоқарлари, механизаторлари, ветеринария врачлари ва техниклари, бошқа мутахассислари ва ишчилари;

л) Совет Иттифоқи Қаҳрамонлари, учала даражадаги Шуҳрат орденлари билан мукофотланган шахслар, Социалист меҳнат қаҳрамонлари, Улуғ Ватан уруши ногиронлари ва қатнашчилари ҳамда байналмилал бурчини бажарган шахслар, I ва II гуруҳ меҳнат ногиронлари, боқувчисидан маҳрум бўлган кўп болали оилалар, болалигидан ногиронлар, болалигида концентрацион лагерларнинг тутқуни бўлган фуқаролар, Чернобиль атом электр станциясидаги фалокат оқибатларини тугатишда иштирок этган шахслар, шахсий ва ёлғиз пенсионерлар — якка тартибдаги уй-жой қуриш ва шахсий ёрдамчи хўжалик юритиш учун қонунларда назарда тутилган меъёрлар доирасида берилган ер участкалари учун;

м) кўчиб келган фуқаролар — ер участкалари берилган вақтдан бошлаб 5 йил давомида ўзлари кўчиб келиб жойлашган ер участкалари учун;

н) фуқаролар — ер участкалари берилган вақтдан бошлаб 3 йил давомида якка тартибдаги уй-жой қуриш ва шахсий ёрдамчи хўжалик юритиш учун қонунларда белгиланган меъёрлар доирасида берилган ер участкалари учун ер солиғи тўлашдан озод қилинадилар.

10-модда. Айрим ер эгалари ва ердан фойдаланувчилар учун ставкалар ҳамда қўшимча имтиёзлар

1. Ўзбекистон Республикасининг Мудофаа вазирлиги, Миллий хавфсизлик хизмати ва Ички ишлар вазирлиги эҳтиёжларига ажратилган ер участкалари учун (қишлоқ хўжалиги фаолияти юритиш мақсадида ажратилган ерлардан ташқари) ер солиғи ставкалари ҳамда ер солиғи бўйича имтиёзлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

2. Вилоятлар, шаҳарлар ва туманларнинг ваколатли ҳокимият идоралари фуқароларга ва юридик шахсларга тегишли бюджетга ажратиладиган суммалар доирасида ер солиғи тўлови бўйича қўшимча имтиёзлар беришга ҳақлидирлар.

V. ЮРИДИК ШАХСЛАР, ФУҚАРОЛАР ҲАМДА СОЛИҚ ИДОРАЛАРИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ ВА ЖАВОБГАРЛИГИ

11-модда. Юридик шахслар ва фуқароларнинг вазифалари

Юридик шахслар ва фуқаролар:

а) ер солиғини тўлашга доир ҳисоб-китобларни Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Бош давлат солиқ бошқармаси белгилайдиган шаклда ер участкаси жойлашган шаҳар ёки туманнинг солиқ идорасига тақдим этишлари;

б) тўланиши лозим бўлган солиқ суммаларини ўз вақтида ва тўлиқ миқдорда бюджетга тўлашлари шарт.

12-модда. Юридик шахслар ва фуқароларнинг жавобгарлиги

Юридик шахслар, фуқаролар ҳамда корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг мансабдор шахслари ушбу Қонунни бузганлик учун Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ моддий, маъмурий, интизомий ва жиноий жавобгар бўладилар.

13-модда. Солиқ идораларининг ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва масъулияти ҳамда уларнинг хатти-ҳаракатлари устидан шикоят қилиш тартиби

Давлат солиқ идораларининг юридик шахслар ва фуқароларни ҳисобга олиш, ер солиғи тўғри ҳисобланиши, тўлиқ ва ўз вақтида тўланиши устидан назоратни амалга ошириш, шунингдек бу солиқ тўловини ундириш чоғидаги ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва жавобгарлиги ҳамда мансабдор шахсларнинг хатти-ҳаракатлари устидан шикоят қилиш тартиби Ўзбекистон Республикаси қонунларида белгилаб қўйилади.

14-модда. Ушбу Қонунни қўллашга доир йўриқнома

«Ер солиғи тўғрисида»ги Қонунни қўллашга доир йўриқнома Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Бош Давлат солиқ бошқармаси томонидан Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги билан биргаликда, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги билан келишган ҳолда, чиқарилади.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.
Тошкент шаҳри,
1993 йил 6 май.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

«ЕР СОЛИҒИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚОНУНИНИ АМАЛГА КИРИТИШ ТАРТИБИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. «Ер солиғи тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 1994 йил 1 январдан бошлаб амалга киритилсин.

2. Белгилаб қўйилсинки, ер солиғи жамоа хўжаликлари, давлат хўжаликлари, бошқа қишлоқ хўжалик корхоналари ҳамда деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари етиштиришга бевосита алоқадор ташкилотлардан 1995 йил 1 январдан бошлаб ундирилади.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:

«Ер солиғи тўғрисида»ги Қонуннинг амалда қўлланилишини таъминлайдиган қарорлар қабул қилсин;

Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг қарорларини «Ер солиғи тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ ҳолга келтирилсин;

ушбу Қонунга зид бўлган меъёрий ҳужжатларнинг вазирликлар ва идоралар томонидан қайта кўриб чиқилиши ҳамда бекор қилинишини таъминласин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси
Ш. ЙЎЛДОШЕВ.
Тошкент шаҳри,
1993 йил 6 май.

РЕСПУБЛИКАМИЗ ҲАМДЎСТЛИК МАМЛАКАТЛАРИ ОРАСИДА БОЗОРИ ЭНГ АРЗОН ДАВЛАТДИР

(Давоми. Боши 1-бетда).

Биринчи саволга матбуот орқали озми-кўпми жавоб берилди. Шундай бўлса-да, ушбу масаланинг баъзи бир хусусиятларига тўхталмоқчимиз.

Маълумки, ўз вақтида Рижковнинг иқтисодий ислоҳотлар дастури қабул қилинмади. ГКЧП мағлубиятга учраганидан кейин Гайдар ҳукумати «шок терапияси» деб ном олган ислоҳот йўлига ўтди. Бу «ислоҳот»нинг биринчи шарти — нарх-навони эркин қўйиб юбориш эди. Монополистик ишлаб чиқариш ҳукмрон бўлгани учун бу тадбир ўзини оқламади — аҳолининг аксарият қисми ижтимоий ҳимоядан четда қолди.

Россиянинг собиқ Иттифоқ иқтисодиётидаги улуши 65—70 фоиз, Украинаники 10—12 фоиз, Ўзбекистонники 5,5—6 фоиз, қолган республикаларники 1,5—4 фоизни ташкил этар эди. Имкониятлар тенг бўлмагани боис, табиийки, бундай ўзгаришлар собиқ Иттифоқ таркибидаги давлатларнинг иқтисодий аҳволига бевосита таъсир этди.

Ёдингизда бўлса керак, Россия ҳукумати 1991 йилнинг ноябридан нарх-наво жиловини қўйиб юборди. Нарх кескин ошди. Бу зарба азобини барча собиқ Иттифоқдош жумҳуриятлар бошидан ўтказди. Фожеали воқеалар келиб чиқди.

Рубль зонасидаги республикалар нарх-наво сиёсатини Россияга мослаштирдилар. Ўзбекистонда эса бошқача йўл тутилди. Аҳолининг кундалик эҳтиёжи учун ўта зарур маҳсулотларга қатъий нарх белгилаб қўйилди ва талон ёрдамида сотиладиган бўлди. Нархларнинг айрим қисми шартнома асосида белгиланса, қолганлари эркинлаштирилди. Даромад ва нарх-навони индексациялаш йўли қўлланди, вақти-вақти билан улар ўртасидаги тафовут юмшатиб турилди. Аҳоли турмуш даражасининг пасайишига йўл қўйилмади.

Бу ҳол қарийб бир ярим йил давом этди. Аммо, 1993 йилнинг май ойига келиб вазият яна ўзгарди. МДҲ доирасидаги мавжуд шартнома ва битимларга қарамасдан, нарх-наво ўйини кучайди. У баъзи бир давлат раҳбарлари учун сиёсий ва иқтисодий тажовуз қуролига айланди.

Халқаро ҳуқуқий меъёрлар талаби бўйича, ўз пулини жорий этган давлат муомаладан чиқариладиган пулни банкка қайтариши, уни акт тузиб йўқ қилиши, иқтисодий алоқада бўлган давлатлар билан ҳисоб-китобини тўғрилаб олиши шарт. Қирғизистон Республикаси раҳбарияти ана шу шартларга амал қилмади. Натижада аҳоли қўлидаги ва энди кераксиз бўлиб қолган 40 миллиард рубль қўшни давлатлар иқтисодий аҳволига салбий таъсир кўрсатиши муқаррар бўлиб қолди.

Хуллас, кейинги беш ой давомида Ўзбекистон билан МДҲнинг бошқа давлатларидаги нарх-навода тафовут суръати анчагина тезлашди. Биргина мисол: 1993 йилнинг бошида Ўзбекистонда нон нархи Қозоғистонга нисбатан 1,3, Қирғизистонга нисбатан 1,4, Россияга қараганда 5 карра арзон бўлса, май ойида бу фарқ тегишинча — 1,4; 1,6; 6 бараварни ташкил этди. Туркманистонда 1 килограмм мол гўштининг харид нархи 860 сўм, қўй гўштиники эса 800 сўм бўлса, ушбу кўрсаткич Ўзбекистонда 1993 йил 1 июндан бошлабгина тегишли равишда 393,6 ва 325,6 сўм этиб белгиланди.

Ўз-ўзидан равшанки, бундай нарх-наво тафовути шароитида рубль зонасида турган Ўзбекистон бозорини маъмурий йўл билан ҳимоя қилиш ниҳоят даражада мушкул бўлиб қолди. Чунки, нарх-наво қаерда баланд бўлса, товар ҳам шу томонга қараб йўл олаверади. Бу иқтисодий қонуният бўлиб, уни тўхтатиш осон эмас.

1993 йилнинг 1 июнидан бошлаб Ўзбекистонда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг харид нархларини ошириш, аҳолига белгиланган меъёрда сотиладиган озиқ-овқат молларининг нархларини ўзгартириш жумҳурият бозорини ҳимоя қилиш мақсадида амалга оширилган тадбирдир.

Тўғри, бу тадбир бирмунча кутилмаган ҳол бўлди. Ҳеч ким 100 сўмлик молни 200 ёки 300 сўмга сотиб олишни истамайди, албатта. Аммо, харид нархларимизни МДҲдаги баҳолар даражасига етказмасак, қўлимизда борини ҳам олдириб қўямиз. Шундай қилиш кераккИ, Ўзбекистонда иш ҳақи, нафақа, пенсия ва бошқа тўловлар қиймати, пулнинг харид қуввати МДҲ давлатларидагига нисбатан устун бўлсин. Шунда чегарани биз эмас, бошқалар қўриқлайдиган бўлади. 1993 йил 1 июндан амалга оширила бошлаган тадбирларда ана шу мақсад кўзда тутилган. Ишонамизки, бу ўзининг ижобий натижасини беради.

Акбар ТУРАЕВ.

ЎЗБЕКИСТОН: БАРҚАРОРЛИК ҚАДР-ҚИММАТИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Набиев ҳам «беҳоён демократия»ни бой бериб қўйди. Бунинг оқибатлари ҳаммага маълум. Хўш, шундан кейин Каримов ҳам ана шу йўлдан бориши керакми?

Орлов ва Тавризов жанобларининг юқорида парча келтирилган мақоласида ўтган йилнинг январида Тошкентда бўлиб ўтган тартибсизликларга катта жой ажратилган. Ўшанда тартибсизликлар ўзларининг моддий аҳволи қийинлигидан ранжиган талабалар норозилик юриши уюштириб, шаҳар марказига томон боришга аҳд қилишларидан бошланган эди. Талабалар ётоқхоналари даҳасига келтирилган милиция кучлари намойишчиларга зарба берди, икки киши ҳалок бўлди, «жуда кўп талабалар калтакланди ва қўлга олинди», деб ёзади мақола муаллифлари.

Аммо тилга олинган «намойиш» аввал бошданоқ тинч намойиш эмас эди. Тўхтовсиз кўпайиб бораётган оломон жунбуши ҳар дақиқа кучайиб, зўравонликка айланиш хавфи бор эди. Одамларнинг кўзи қонга тўлиб, ваҳшийлашиб кетган, ғалаён бошчилари тинчланиш ва тарқалиш тўғрисидаги даъватларга ҳақорат билан жавоб қайтаришар эди. Милиционерлар тошбўрон қилинди, бўш шиша идишлар отилди. Бунга жавобан ўқ овози эшитилди. Жунбушга келган оломон Ўзбекистон пойтахти кўчаларидан ўтишига йўл қўйилмади. 1970 йилдаги даҳшатли воқеалар тошкентликлар хотирасидан ўчмаган бўлса керак, ўшанда «Пахтакор» ўйингоҳида ҳаддидан ошган безорилар (асосан партия — бюрократик раҳбарларнинг ўғиллари) кўчаларда «ўзбекларга ўхшамаган» қизлар ва аёлларни оммавий равишда хўрлаган эдилар. Бу гал шунга ўхшаш воқеалар бўлмади. Бизнингча, Лос-Анжелес полицияси Тошкент милициясидан ўрганса арзийди. Ҳатто исроилликлар ҳам шундай қатъият билан ҳаракат қилсалар интифода билан жангда мағлуб бўлмас эдилар.

Ўзбекистон Президентининг рақиблари Ўзбекистондаги репрессиялар тўғрисида кўп гапирадилар, лекин шу вазиятнинг ўзига холис назар ташлайдиган бўлсак, бошқа собиқ Совет республикалари кўпчилигининг орасида Ўзбекистон қонунийлик ва осойишталикнинг воҳаси бўлиб қолганини кўрмаслик мумкин эмас. Ҳолбуки, бу республика яқин вақтларгача ашаддий ички тўқнашувлар майдони эди — мен месхитиларга машъум ҳужумни кўзда тутяпман. Аслида Ўзбекистон халқининг мутлақ кўпчилигининг бу ваҳшийликларга ҳеч қандай алоқаси йўқ. Қирғинбарот ўша вақтдаги **ҳокимият идораларининг иштирокида (ёки тўғрироғи раҳбарлигида) олдиндан тайёрланган эди. Бир неча ҳафта давомида Фарғонага жиноий унсурлар тўпланди. Уларга озиқ-овқат ва бошпана, ҳатто наркотик моддалар ва спиртли ичимликлар берилди.** «Ташвиқотчилар» ҳам кам эмас эди. «Ўз-ўзидан юз берган» бу ҳаракатлар аниқ белгиланган муддатда бошланди. Ўша вақтда Ўзбекистон марказқўмининг биринчи котиби Рафиқ Нишонов бу ерда йўқ эди, у Москвада съездда эди. Хўш, бу ҳайрон қоларли даражада хабарсизликми ёки ўзининг бу ишга дахлсизлигини таъминлашга урinishmidi? Ҳар ҳолда сиёсий бюро унинг «хизматларини» тан олди, кўп вақт ўтмай у СССР Олий Кенгаши Миллатлар Кенгашининг раиси этиб тайинланди. **Каримов даврида Ўзбекистонда бундай воқеаларнинг асари ҳам йўқ.**

Республика ҳукумати шу вақтга қадар мамлакатдаги тобора кучайиб бораётган миллатчи унсурларнинг популярлигини пасайтиришга муваффақ бўлмоқда. Бу тўсиқ қанчагача бардош беришини айтишим қийин, лекин ҳозирги пайтда Ўзбекистон Президент Каримов бошчилигида ўрта аср реакцияси ва қонли бедодлик кучлари йўлида тўғон бўлиб турибди. Президент Каримов (Грузия, Арманистон, Озарбайжон, Молдова Президентларидан фарқли равишда) моҳирлик билан тез ҳаракат қилиб, ўз республикасида барқарорлик ва тартибни сақлаб туришга қодир бўлса, бунинг учун шу барқарорлик ва тартиб туфайли эсон-омон юрган ўғил-қизларнинг оналари ва оталари номидан унга таъзим қиламиз. Ўзбекистон Республикасида яшаётган, ўз юртида қочоққа айланмаган ва тарқалиб кетмаган миллионлаб кишилар номидан катта раҳмат. Вайрон бўлмаган завод ва фабрикаларда, экинлар дуркун ўсаётган далаларда меҳнат қилаётган ишчилар ва деҳқонлар ўзлари бир меъёрда яшаётганлари, бир-бирларини қирғин қилмаётганлари учун миннатдор бўлмоқдалар.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг хавфсизлик кенгаши Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг сиёсий фаолиятига эътибор бериб, беқарорлик давом этаётган кўпгина давлатларнинг раҳбарларини унинг тажрибаси билан таништирса ёмон бўлмас эди. Можаронинг олдини олиш бундай можарони тугатишдан ҳам муҳимроқ вазифадир. **Эҳтимолки, Каримов можаро энди куртак отаётганда уни бартараф этиб, халқаро ҳамдўстликнинг миллиардлаб маблағини тежаб қолаётгандир. Балки у Нобель тинчлик мукофотига номзод қилиб кўрсатишга арзир.**

Яна бир вазиятни ҳисобга олиш керак. Урушнинг оғир йилларида гитлерчи тўдалардан қочган минг-минглаб яҳудийлар Ўзбекистон ҳудудида бошпана топдилар. Ўша яҳудийларнинг ҳозир Қўшма Штатларда яшаётганларига ҳамда уларнинг авлодларига мурожаат қилмоқчиман: сизларнинг оилаларингизни сақлаб қолган ўзбек халқининг меҳмондўстлигини эсланг ва унга ёрдам беринг. Бу халқ ҳозир икки йўл ўртасида турибди.

«Новое русское слово» газетаси (АҚШ), 1993 йил, май

ЧЕТ ЭЛ ВАЛЮТАСИДА ОЛИНГАН ТУШУМГА СОЛИНАДИГАН СОЛИҚНИ ҲИСОБЛАБ ЧИҚИШ ВА ТЎЛАШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА

НИЗОМ

(Давоми. Боши 1-бетда).

7. Республика валюта фондининг маблағлари Ўзбекистон Республикаси ташқи иқтисодий фаолият миллий банкининг махсус счётида жамланади ҳамда улардан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланадиган мақсадларда фойдаланилади.

8. Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар Валюта фондларининг маблағлари Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки, унинг филиаллари ва бошқа ваколатли банкларнинг тегишли счётларида жамланади ҳамда улардан Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари томонидан белгиланадиган мақсадларда фойдаланилади

9. Қимматбаҳо тошларни, қимматбаҳо металларни, улардан ясалган буюмларни, уран ва бошқа стратегик хом ашёни ҳамда ўхшаши йўқ технологияларни экспорт қилишдан чет эл валютасида олинган тушумдан солиқ тўлаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

10. Чет эл валютасида олинган тушумдан солиқ олиш бўйича ҳисоботлар тегишли солиқ идораларига ҳисобот ойидан кейинги ойнинг 20-кунига қадар тақдим этилади.

11. Ўзбекистон Республикасининг ваколатли банклари, Давлат божхона қўмитаси ҳар ойда тегишли молия ва солиқ идораларига Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланадиган шаклга биноан амалга оширилган валюта, экспорт-импорт операциялари тўғрисидаги ҳисоботни тақдим этишга мажбурдирлар.

12. Экспорт қилган корхонанинг айби билан банкка тўлов ҳужжатлари тақдим этилмаган ёки товар юклаб жўнатилгандан кейин 180 кун ўтгач унинг ҳисоб счётига валюта тушуми тушмаган тақдирда банк бу ҳақда давлат солиқ идораларига маълум қилади.

13. Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитаси ва унинг ҳудудий бўлинмалари маҳаллий солиқ идораларининг сўровларига биноан уларга божхона декларациялари реестрларини жўнатиладиган маҳсулотлар миқдорини, валюта тушуми суммасини ҳамда экспорт юкларни жўнатишга асос бўлган бошқа маълумотларни кўрсатган ҳолда тақдим этадилар.

14. Чет эл валютасида олинган тушумдан солиқ тўлангандан кейин валюта тушумининг қолган қисми корхоналарнинг валюта фондларини шакллантиришга йўналтирилади, корхоналар ушбу фонд маблағларидан ўз ихтиёрлари бўйича, ўзларининг уставларида кўзда тутилган вазифаларга мувофиқ фойдаланадилар.

15. Республика Валюта фондига солиқ тўловларининг тўғрилиги ва ўз вақтида тўланганлиги учун жавобгарлик солиқ тўловчилар ва уларнинг мансабдор шахсларига юклатилади.

16. Маҳсулотлар (ишлар, хизматлар)ни сотишдан, сотишдан ташқари операциялар натижаларидан, шунингдек, бошқа тадбиркорлик фаолиятидан чет эл валютасида олинган тушумлар, агар Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги хорижий шериклар билан ҳисоб-китобларни амалга оширувчи ваколатли банклардаги счётларга ўтказилиши шарт.

Чет эл валютасида олинган валюта тушумини счётга ўтказишнинг кўрсатиб ўтилган тартибини бузганликлари учун корхоналарга Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ молия санкциялари қўлланилади.

17. Чет эл валютасидаги тушумдан солиқнинг тўлиқлиги, тўғрилиги ва ўз вақтида тўланишини назорат қилиш солиқ идоралари томонидан Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади.

18. Ушбу низом корхоналар, ташкилотлар ва муассасалар томонидан бузилган тақдирда Республика Марказий банки, Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги, молия ва солиқ идоралари томонидан, уларнинг ҳуқуқ доирасида, белгиланган тартибда қуйидаги санкциялар қўлланилади:

молия санкцияларини қўллаш ва Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган миқдорларда маъмурий жарималар солиш;

ташқи иқтисодий фаолият қатнашчиси мақомидан маҳрум қилиш;

чет эл валютасида операциялар ўтказиш, товарлар (ишлар, хизматлар)ни экспорт қилиш, ташқи иқтисодий савдо-воситачилик операциялари учун олинган лицензиялардан маҳрум этиш;

қоидаларнинг бузилишига йўл қўйган ёки валютани тартибга солиш меъёрларига риоя қилиш учун зарур чора-тадбирлар кўрмаган мансабдор шахсларни амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгарликка тортиш.

19. Ушбу низомни қўлланиш бўйича йўриқнома Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги томонидан Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат солиқ бош бошқармаси билан биргаликда чиқарилади.

„Халқ сўзи“нинг суянган тоғи, кўз-қулоғи — АЗИЗ МУШТАРИЙЛАРИМИЗ МАКТУБЛАРИДАН

- **Май ойида муштарийларимиздан 418 та мактуб олдик.**
- **Шулардан 84 таси шикоят ва арзнома.**
- **Мактубларнинг 57 таси газетада эълон қилинди.**
- **54 шикоят хати текшириб чора кўриш учун жойларга юборилди.**

САВОЛЛАРИНГИЗГА ЖАВОБ БЕРАМИЗ

САВОЛ: Бу йил мамлакатимизда табиий офатлар нисбатан кўп юз берди. Суғурта идоралари бундан хабардорми!

О. Аширов, Самарқанд.

ЖАВОБ: 1993 йил баҳор ойларида бўлган табиий офатлар: сел, дўл ёғиши, кучли шамол, тошқин ва бошқа ҳодисалар натижасида республика давлат суғурта муассасаларига аҳолидан иморат ва бошқа мулкни зарарлангани тўғрисида 75 мингдан кўпроқ ариза тушди. Барча зарарланган хўжаликларни текшириб чиқиш учун давлат суғуртасининг жойлардаги ҳамма ходимлари жалб этилди ва ҳозирги кунгача 50 миллион сўмдан ортиқ суғурта ёрдам пули тўланди.

Республика бўйича қишлоқ хўжалигининг 5300дан ортиқ бинолари ва иншоотлари талофот кўрган, минглаб чорва моллари ҳалок бўлган, кўплаб майдондаги экинлар зарарланган.

Давлат суғурта муассасалари томонидан қишлоқ хўжалиги корхоналарининг зарарланган иншоотлари ва ҳалок бўлган чорва моллари учун суғурта пули тўланмоқда. Экинларни қайта экиш харажатларини қоплаш масаласи кўриб чиқилмоқда...

С. БУЗРУКХЎЖАЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Давлат суғурта Бош бошқармасининг бошлиғи.

САВОЛ: Ёшим 60 га кириб, май ойида йилнинг бунчалик серёғин келишини кўрмаган эдим. Сиз бунга нима дейсиз!

Назармат ОТАЕВ,
Тошкент шаҳри.

ЖАВОБ: Ҳақиқатан ҳам майнинг биринчи ўн кунлигида об-ҳаво кескин ўзгариб, баъзи жойларга совуқ тушди. Ҳаддан ташқари кўп ёғингарчилик бўлди. Ўртача ойлик ҳарорат меъёридан 1,5 — 2,5 даражада, Фарғона водийсида 3 даража паст бўлди. Хусусан кейинги ўн йил ичида, ўтиш даврида (баҳор, қиш) ҳароратнинг меъёрдан паст келиши кўпроқ кузатила бошланди: 1985 йил май ойининг ўрталарида совуқ тушди. 1989 йил май ойи бошида қор ёғди. Лекин май ойининг энг паст ҳарорати 1936 йили кузатилиб, меъёридан 3—6 баробар паст бўлган.

Бу йил ҳам май ойининг ярми ёғингарчилик билан ўтди. Республика ҳудудларининг аксарият қисмида эса ёғингарчилик миқдори меъёридан 1,5—2,5 баравар паст бўлди. Тошкент, Сирдарё, Бухорода 3, Андижон, Наманган вилоятларининг айрим туманларида 3—4. Фарғона вилоятида эса 5 мартадан ортиқроқ ёғингарчилик бўлганлиги кузатилди. Фақат Хоразмда ой давомида ёғингарчилик кам бўлганлиги кузатилди.

Май ойида республикамизнинг кўпгина вилоятларида ҳаддан ташқари серёғин келиши ўртача, ҳар 12 — 13 йилда бир марта кузатилмоқда.

Тошкентда кейинги 115 йил ичида ёғингарчилик миқдорининг меъёридан икки марта кўпроқ ёғиши 12 марта кузатилган бўлиб, шундан энг кўп ёғингарчилик миқдори 1911 йилда 96 мм ни ташкил этган.

Бу йил май ойида Тошкентда ёғингарчилик миқдори 94 мм га етиб, «рекорд»га яқинлашди. Бунга асосан, Эрон, Ироқ мамлакатларидан тез-тез келаётган булутликларнинг совуқ ҳаво оқимлари билан қўшилиши натижасида активлашиши ва Ўрта Осиё устида юқори циклонларнинг тез-тез ҳосил бўлиши сабаб бўлди.

Июнь ойида ўртача ойлик ҳарорат республикамизнинг Қашқадарё, Сурхондарё ва айрим туманларида ва Қорақалпоғистонда меъёридан 1—2 даража юқори бўлиб, 24—30 даражани ташкил этади.

Ойнинг иккинчи беш кунлигида ёғингарчилик кутилмайди. Ҳарорат кечаси 15—20, кундузи 31—36, Жанубда кечаси 18—23, кундузи 32—37, даражада иссиқ бўлади. Ойнинг иккинчи ўн кунлигида деярли ёғингарчилик бўлмайди. Ўн кунлик охирида эса ҳарорат бироз пасайиши мумкин. Кечаси 10—15, кундузи 25—30, Жанубда кечаси 12—17, кундузи 28—33 даража иссиқ бўлади.

Учинчи ўн кунликда ҳарорат кўтарилиб, кечаси 20—25, кундузи 35—40, Жанубда ва чўл зоналарида 37—42 даражага кўтарилади. Ой охирида қисқа муддатли ёмғир ёғиши мумкин. Ойлик ёғингарчилик миқдори меъёридан кам бўлган баъзи жойларда ва Қорақалпоғистоннинг айрим туманларида ва чўл зоналарида ундан бироз кўпроқ бўлади. (1—15 мм, тоғли туманларда 18 — 62 мм).

Виктор ЧУБ,
Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси ҳузуридаги Гидрометрология Бош бошқармаси бошлиғи.

• Мулоҳаза

МУҚАДДАС СУРАТЛАР ЎРНИ...

Ёдимда. Унда мен мактабга борадиган жамалаксоч қизалоқ эдим. Бир куни мактабдан келсам дадам бозордан бир расм олиб келибдилар.

— Буви, бу қандай расм? Кўрсак майлими?

Онам ҳамма нарсадан ҳайратланадиган биз болакайларга бу расмни юз-қўлини ювмасдан кўриш гуноҳ эканини обдон тушунтирдилар.

— Бу Каъбатуллоҳнинг расмлари. Бу қора тош. — дедилар онам. Ўша куни Каъбатуллоҳнинг нечоғли муқаддас жой эканини, у ерни бир марта бўлса-да, тавоф қилиш мусулмончиликнинг бир фарзи эканини билиб олдик.

Мактабда ҳар куни «худонинг йўқлиги, бу ҳаммаси бойлар камбағалларни эзиш учун тўқиб чиқарган афсона» эканию, «одамнинг маймундан пайдо бўлиши»ни эшитсак-да, уйга келгач, ювиниб расмга қараймиз. Бу расм ҳамиша сирли илоҳиятдек туюлаверади.

Шукрким, динимиз, тилимиз ёруғликка чиқди. Юртимиз тенглар ичра тенг бўлди. Турли диний китобларнинг, ҳатто Қуръони Каримнинг чоп этилишига рухсат этилди. Зиёратгоҳларнинг суратлари миллий тақвимларимизга муҳрланди. Тўғри, бу яхшилик аломати. Бироқ, Ислом оламининг муқаддас жойи саналмиш Каъбатуллоҳнинг сурвати тақвимлардан жой олиши у қадар тўғри эмас деб ҳисоблайман.

Яқинда биз ардоқлайдиган ва уйимизнинг тўрида сақлаганимиз — Каъбатуллоҳ сурати туширилган тақвимни автобусда кўриб қолдим. Тақвимнинг ёнига эса ярим ялонғоч аёллар сурвати ҳам қўйилган эди. Онамнинг «бу табаррук жой сурвати, уни юзни ювмай кўриб бўлмайди» деганларини эсладим.

Назаримда бу расмларни учраган жойга осиш ярамайди. Муқаддас даргоҳларнинг сувратлари ҳам муқаддас саналмоғи керак. Токи, уни пок ҳам нопок ҳам кўравермасин.

Мавжуда ТОЖИЕВА.

«Халқ сўзи» аралашгач

МАЪРИФАТ ОПА ЕРЛИ БЎЛДИ

«Ўн тўққиз йилдан буён ўқитувчи бўлиб ишлайман. 1989 йил Яйпан шаҳар Охунбобоев маҳалла кенгашига уй қуриш учун томорқа сўраб ариза бергандик. Бироқ, тўрт йилдирки, бу иш пайсалга солинмоқда», — дейилади Фарғона вилояти Ўзбекистон районида яшовчи Маърифат Паттоеванинг бизга ёзган хатида.

Мазкур масала Ўзбекистон район ҳокимлигида муҳокама қилинди.

«Яйпан шаҳар ижроия қўмитасининг қарори билан уй-жой қуриш учун М. Паттоевага 0,08 гектар ер майдони ажратиб берилди.

Бу ишда эътиборсизликка йўл қўйган мансабдор шахслар огоҳлантирилди.

А. ЭРКАБОЕВ,
Ўзбекистон райони ҳокими».

ИШИНГИЗГА БАРАКА, БЕГИМОВ

Жиззах вилояти Дўстлик туманида яшовчи Нурмамат Бегимов фермер хўжалиги учун ер ажратиб берилмаётгани, натижада хўжаликни ёпиш арафасида тургани ҳақида муҳарриятимизга мурожаат қилган эди.

Яқинда У Бегимовнинг мурожаати бўйича Дўстлик тумани ҳокими Қ. ҚАМБАРОВ имзоси билан жавоб хати олдик:

«Шикоятчи Н. Бегимов ҳақиқатан ҳам 1990 йил июлидан бошлаб 11-давлат хўжалиги ҳудудида «Ветеран» фермер хўжалигини ташкил этиб, гўшт ва сут маҳсулотлари етказиб бермоқда. Фермер хўжалиги фаолияти даврида ем-хашак билан узлуксиз таъминлаб келинган.

Айни пайтда Н. Бегимовнинг розилиги билан давлат хўжалиги ҳудудидан ўн гектар ер ажратиб берилди».

ИШДАН ОЛИНДИ

Челак шаҳрида яшовчи Сурия Иброҳимова ўз нафақасини тўлиқ ололмаётганидан шикоят қилган эди.

Шу хусусда Самарқанд вилояти ижтимоий-таъминот бошқармасидан жавоб хати олдик:

«С. Иброҳимованинг яшаш жойи ўзгарганлиги ҳақидаги маълумот пенсия ва нафақаларни тўлаш маркази ходимларининг айби билан тегишли ҳужжатларда ўз вақтида қайд этилмаган. Натижада энг кам миқдордаги пенсияни олиб келган.

Ўз ишига совуққонлик билан қараганлиги, ишга масъулиятсиз ёндошгани учун пенсия ва нафақаларни тўлаш маркази ходимлари — участка назоратчиси М. Мўминова ўз вазифасидан бўшатилди ва катта назоратчи Д. Исломова огоҳлантирилди.

А. САМИЕВ,
Бошқарманинг пенсия ва нафақа бўлими бошлиғи».

ФАКТЛАР ТАСДИҚЛАНДИ

Зангиота туманида яшовчи Ҳ. Саъдуллаевнинг хатида Чиғатой — Оқтепа қишлоқ кенгаши ҳудудидаги 45-дўконда озиқ-овқат маҳсулотлари тақсимланишида жиддий хатоларга йўл қўйилаётгани баён қилинган эди.

«Текшириш натижасида, ушбу дўконда аҳолига кафолатланган миқдордаги озиқ-овқат маҳсулотларини беришдаги камчиликлар аниқланди.

Камчиликларга йўл қўйганлиги учун дўкон мудири У. Исматуллаев ўз вазифасидан озод қилинди. Аҳолини кафолатланган миқдордаги озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш Назарбек матлубот жамияти томонидан назоратга олинди.

Ж. МАЛИКОВ,
Зангиота туман ҳокими».

Иҳ-иҳ-эй, қадрдоним кечикяпмиз...
Т. НОРҚУЛОВ олган сурат.

• Мактублардан сатрлар

ЙЎЛ АЗОБИ...

Биз тоғли қишлоқда яшаймиз. Тоғли ҳудудларга кунига бир марта, яъни «Қораабдал — Жиззах — Пахтакор», «Нарвон — Ғаллаорол», «Кўса — Янгиқишлоқ» автобуслари қатнайди. Агар автобусга улгурмасангиз борми... уч-тўрт минг нинг баҳридан ўтиб «такси»да кетишга мажбурсиз. Бу эса оддий меҳнаткашга оғирлик қилади. Наҳотки, Гараша, Илонли, Қораабдал, Кўса, Болғали, Жарбулоқ, Шохусмон Узунбулоқ, Эшбўлди ва Нарвон каби тоғли қишлоқларга транспорт қатновини яхшилаш, ҳеч бўлмаганда кунига икки марта қатнашини йўлга қўйиш шу қадар қийин бўлса.

Бу хайрли ишга Фориш даги 111-автопарк ва «Жиззахтранс» ишлаб чиқариш бирлашмаси раҳбарлари қандай қарашаркан?

А. ИМОМОВ,
Меҳнат фахрийси,
Жиззах шаҳри.

БУВИМ ҲАМ БАҲРАМАНД БЎЛСА...

Менинг 106 ёшли бувим бор. У киши 93 ёшли ўғиллари билан бирга яшайдилар. Бувим 4 йилдан зиёд вақт бўлдики, бир жойда ётиб қолганлар. Эшитишимизча, 1993 йилнинг энг кекса қарияларига «Наврўз» хайрия жамғармаси саховат кўрсатаётган экан. Бу саҳоватдан бувим ҳам баҳраманд бўладиларми?

Ҳалима РАҲИМОВА,
Оҳангарон шаҳри.

БОЗОРЛАРИМИЗ СУТУ ҚАТИҚҚА ТЎЛИШИНИ ИСТАСАНГИЗ...

Чорвадордан сифатли маҳсулотни талаб қилишдан олдин унинг яшаш ва ишлаш шароитини яхшилаш ҳақида ҳам бош қотирмоғимиз шарт. Ҳатто жумҳуриятимиздаги чорвачиликка ихтисослаштирилган районларда ҳам аҳвол ачинарли. Агар чўпон каби қору ёмғир остида меҳнат қилганингизда бу касбнинг нечоғли оғирлигини ҳис қилардингиз.

Самарқанд вилоятининг Қўшработ райони чорвачиликка ихтисослашган. Бироқ чўпончўлиқнинг аҳволи мақтанарли эмас. Ҳатто оддий даволанишлари учун ҳам имкон топишолмайди.

Агар чўпонлар ҳаётини, уларнинг яшаш ва ишлаш шароитини яхшилашга жиддий эътибор берилса, бозорларимиз суту қатиққа, гўштга сероб бўлиши турган гап.

А. БОЛИҚУЛОВ.

АРЗИМГА ҚУЛОҚ БЕРИНГ

Турмуш ўртоғим автомобиль ҳалокати туфайли вафот этганлар. Икки фарзандим бор. Ўн олти йилдан буён Олтиариқ марказий касалхонасида ҳамшира бўлиб ишлайман. 1990 йилнинг январида уй қуриш учун ер ажратишларини сўраб Ҳамза шаҳар Кенгашига ариза бергандим. Бироқ учинчи йил кетаяптики, аризам натижасиз.

Оилавий аҳволим ҳам мақтанарли даражада эмас, 2 ёшли ўғлимга 120 сўм нафақа оламан. Оталари вафотига икки йил бўлаяпти. Лекин ижтимоий-таъминот бўлимидан қизимга нафақа беришмаяпти.

Арзимни кимга айтай?

Жумагул МАМАДАЛИЕВА,
Олтиариқ тумани, Ҳамза шаҳри.

УЗЗУ КУН ЙЎЛДАМИЗ, ЛЕКИН...

Маълумки, жумҳуриятимиз Президентининг саъй-ҳаракатлари туфайли кўпгина соҳа кишиларига турли имтиёзлар берилди ва берилмоқда. Тиббиёт ходимларига кўрсатилаётган ғамхўрлик фикримизнинг далилидир.

Биз «Тез ёрдам» станцияси ҳайдовчилари ҳам бундан хурсандмиз. Тиббиёт хизмати котибаси, ғазначиси, фарроши ҳам имтиёзлилар сирасига киради. Шу ўринда биз ҳайдовчилар унутиб қолдирилганмиз. Ахир биз ҳам кечаю кундуз, қишли-қировли кун демай уззу кун йўлдамиз. Истагимиз, бу имтиёз биз — «Тез ёрдам» ҳайдовчиларига ҳам тааллуқли бўлса...

Муҳаммад СИДДИҚ ЯҲЁ ўғли,
Марғилон шаҳар тез тиббий ёрдам кўрсатиш станцияси ҳайдовчиси.

ФАРМОНГА ЭЪТИБОР ШУМИ!

Озиқ-овқат маҳсулотлари, хусусан гўшт, сутни кўпайтириш, асосан чорвачиликни ривожлантиришга боғлиқ. Бу борада юртбошимиз савобли ишга қўл уриб қишлоқ аҳолиси чорвасини ем-хашак билан таъминлаш борасида фармон чиқарган эди. Бу фармон бизнинг Жалолқудуқ районимизда 1991 йил қисман бажарилди. Ўша пайтда қишлоқ кенгашларида ем-хашак бериш учун дафтарча ташкил қилинди. Сўнгра эса бу ҳам барҳам топди.

Шунингдек, газ ва ичимлик суви билан таъминлаш тўғрисидаги фармоннинг бажарилиши ҳам ўлда-жўлда. Бу аҳволда Президентимиз Фармонлари қачон бажарилади?

Неъмат МАҲМУДОВ,
II-гуруҳ ногирони, Жалолқудуқ райони, Ёрқишлоқ.

ЭЧКИ БАҲОСИДАГИ ОТЛАР

ЁКИ ФАРҒОНА ВИЛОЯТИНИНГ «СЎХ» ДАВЛАТ ХЎЖАЛИГИДА... СУТХЎР ТОВУҚЛАР ПАЙДО БЎЛГАНИ ҲАҚИДА

Республикамиз Президенти И. Каримов мамлакатда иқтисодий ислоҳот босқичма-босқич рўёбга чиқарилиши тўғрисида олға сурган қоида асосан аҳолини ижтимоий ҳимоялаш, айниқса, озиқ-овқат маҳсулотлари таъминотини барқарорлаштиришни кўзда тутади. Бундай неъматларни етиштириш, сақлаш, сотиш соҳасида қатъий тартиб-интизом ўрнатилиши, аниқ ҳисоб-китоб юритилиши ҳам мазкур мақсадга хизмат қилади. Ана шу талаблар тўғри йўлга қўйилмаган жойда ўғирлик, талон-торожлик ва бошқа эгриликларга йўл очилиши тайин. Шу боис халқ хўжалиги тармоқларининг марказий идораларига қарашли назорат-тафтиш тизими ходимларига катта ҳуқуқлар берилган ҳолда уларнинг зиммасига шарафли масъулият юклатилган. Хўш, идоравий тафтиш хизмати ўзига ишониб топширилган вазифани қандай бажаряпти!

Ўзбекистон Республикаси сабзавот уруғчилиги бирлашмасининг катта тафтишчиси Г. Бакирова Фарғона вилояти Сўх районидаги «Сўх» давлат хўжалигининг ишлаб чиқариш ва молия фаолиятини тафтиш қилишга 19 кун сарфлади. Деҳқончилик ва чорвачилик, қурилиш ва мактабгача тарбия болалар муассасалари, молия ва бухгалтерия ҳисоботи масалаларини текширувдан ўтказди. Хўжаликда маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми йилдан-йилга камайиб борган. Мевалар сифати паст. Айрим болалар боғчаларида камомадлар мавжуд. Ҳисобот ишларини юритишда нуқсонлар кўп.

Тафтишчи тузган, унинг ўзи ва хўжалик раҳбарлари имзолаган далолатномага қуйидаги хулосалар битилди: «Йирик шохли қорамол, отлар ва паррандачилик фермасида ўтказилган саноқ натижасида камомад ва ортиқча моллар борлиги аниқланмади. Тафтиш жараёнида йиллик ва йил чораги ҳисоботлари таққослаб кўрилди, қўшиб ёзишлар, нотўғри иш ҳақи ҳисоблаш ҳоллари учратилмади».

Ҳақиқатан ҳам шундаймикин?

Тафтишчи текширувни тугаллаб кетгач, районда хўжалик раҳбариятининг нотўғри ишларидан норозилик камаймади. Ишга Давлат назорати вилоят бошқармаси ходимлари аралашишига тўғри келди. Дарҳақиқат, Г. Бакирова ўтказган тафтиш чоғида хўжаликда содир бўлган ва одат тусига кириб қолган бир қатор жиддий нуқсонлар, хўжасизлик, қўшиб ёзиш ва давлат мулкини талон-торож қилиш ҳолатлари аниқланмай қолгани, камомад сабаблари таҳлил этилмагани маълум бўлди.

Давлат хўжалиги раҳбарлари (директор И. Давронов) сут ишлаб чиқаришни қоғозларда кўпайтиришдек антиқа усулни жорий этишган. Р. Қурбонов мудир бўлган фермада декабрь ойида 2100 килограмм ёғи олинмаган сут бузоқларга берилди деб харажатга қўшилган. Лекин ем-хашак ҳисоботларида умуман ёғли сут ҳисоби йўқ. М. Маҳматов бошлиқ фермада ҳам бузоқлар «ичди» деб 3,5 тонна қаймоғи олинмаган сут харажатга чиқарилган.

«Сўх» совхозида фақат бузоқлар эмас, товуқлар ҳам жуда сутхўр чиқиб қолишди. Тағин денг, улар нуқул ёғли сут талаб қилишаркан. Ҳеч қандай асосли ҳужжат бўлмагани ҳолда қаймоғи олинмаган сутдан 3,5 тоннасини ноябрь ойида Шарипов мудир бўлган ферма товуқларига «беришибди». Бундан ташқари, ҳужжатларга қараганда, сут билан бирга шу ойда 39 минг сўмлик ем-хашак ҳам харажат қилинган. Бундай олий ҳимматлик билан қилинган парваришга ҳар қандай товуқ олтин тухумлар билан жавоб бериши керак эди. Лекин иззатини билмаган товуқлар ўтган йилдагидан бир дона ҳам ортиқча тухум беришмади. Боз устига, она товуқлар сони режадагидан 270 дона камайиб кетган. Бузоқлар ҳақи тешиб чиққан деяверинг!

Хўжаликда ёғи олинмаган сутни талон-торож қилиш шу даражага етганки, уни давлат харид баҳосидан анча паст нархда турли ташкилотларга сотиб юборишган. Ноўрин харажатлар кўпайиб кетишига йўл қўйилган, оқибатда давлат хўжалигига неча юз минглаб сўмлик зарар келтирилган.

Давлат назоратчилари ўтказган текширишда бузоқларга деб ажратилган сут меъёридан ошириб кўрсатилганлиги, 51 тонна қўшиб ёзилганлиги аниқланди. Бунинг учун соғувчиларга 30 ярим минг сўм иш ҳақи тўланибди. Ёғли сут харажатларида 254 тонна қаймоғи олинмаган сут ишчиларга бепул берилганлиги акс эттирилган, бироқ сут тарқатиш ҳисоботларида истеъмолчиларнинг имзолари йўқ. Шундай қалбаки ҳужжатлар асосида ишчиларга ишласа-ишламаса йил давомида ойига 30 кундан ёғли сут «ичирилган».

Йил якунида давлат режасида белгиланган 41 бош от ўрнига 24 та от қолган. Режадаги отлар сонини сақлаб қолиш ўрнига хўжалик раҳбарияти 25 та отни турли шахсларга сотиб юборган. Ҳозир бозор иқтисодиётига ўтиш даври, балки бу хўжаликка катта фойда келтиргандир, деб ўйларсиз, хато қиласиз. Масалан, ферма мудири Мирзо Маҳматов ўзига қарашли битта бир ярим яшар отни 200 килограмм вазнда сотиб олганлиги ҳақида ёзма изоҳ берди. Лекин ҳужжатга от вазни 50 кило (эчки вазнига тенг) кўрсатилиб, ҳар килоси 27 сўм ҳисобида, жами 1350 сўм хўжалик кассасига тўлаганлиги қайд қилинган. Ундан олдинроқ, 1992 йил февраль ойида Б. Хўжаев ҳар килосига 8 сўмдан, Ҳ. Маҳмудов 12 сўмдан, У. Аҳмедов эса 11 сўмдан тўлаб биттадан от сотиб олганлар.

1992 йил охирроғида тирик вазндаги гўштнинг харид нархи 60 сўм бўлганига қарамай, бир бош отнинг вазни 215 кило ҳисобланиб, ҳар килосига 40 сўмдан ферма мудири Расул Қурбоновга сотиб юборилди. 25 ноябрда эса ишчи А. Сатторовга, ўз одами бўлмагани учунмикин, билмадик, вазни 230 кило ҳисобланган от гўштининг ҳар килоси 60 сўмдан пулланди. Бўлим бошлиғи Р. Олимжонов ҳам хўжайинларнинг ўз одами бўлган шекилли, 22 декабрда унга сотилган от учун килосига 40 сўмдан тўлаш ҳақида ҳужжат тузилиб, «бор барака» қилинди.

Ёнилғи-мойлаш материаллари қимматлашган ҳозирги пайтда оқил ишбилармонлар от-уловдан фойдаланишга ўтишмоқда. Лекин сўхлик раҳбарларнинг дунёқарашлари хийла ўзгача эканми, маҳаллий шароит учун жуда асқотадиган тирик транспорт тури — отларни тарқатиб юбориш йўлини танлашди. Боз устига, отлар ўша ойлар учун белгиланган давлат харид нархларидан анча паст баҳода пулланди. Албатта, текширув давомида давлат баҳоси ва ҳужжатда кўрсатилган паст нарх ўртасидаги тафовут суммаси М. Маҳматов, Р. Қурбонов, А. Сатторов, Р. Олимжоновдан хўжалик фойдасига ундириб олинди. Аслида отнинг бозор баҳоси 1992 йил февралида қанча, декабрда қанча бўлганини фақат молшунос даллоллар эмас, бозорга иши тушган жамики халқ билади.

Энди бир хўжаликда олдинги тафтишчининг изи қуримасдан такрор текширувдан ўтказилганлигининг боисини тушунгандирсиз. Ҳа, таассуфки, республика сабзавот уруғчилиги бирлашмасидан борган «ўзларининг» тафтишчиси Г. Бакирова юқорида бир қисми айтилган талон-торожлик ва қинғирликларни «сезмаган». Давлат назорати бошқармаси ўтказган такрор текширувда Гулфия опамиз «кўрмасдан» кетган қўпол нуқсонлар маҳаман деб очилиб қолди. Икки текширув ўртасидаги тафовутдан қандай хулоса чиқарилганлигини энди «Сортсемовощ» бирлашмаси бош директори Б. Тошхўжаевдан эшитамиз...

А. АБДУБАННОПОВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат назорати қўмитасининг масъул ходими.

М. ТУРДИМАТОВ,
Давлат назорати Фарғона вилояти бошқармасининг инспектори.

ЭЪТИРОФ

1992 йилнинг сўнгги ойида хизмат юзасидан Москва, Санкт-Петербург шаҳарларида бўлдим. Биз Москвада эканимизда Россия Олий Совети сессияси ўтаётганди. Кўчадаги намойишчиларни кўриб, ҳайратландим. Митингга чиққанлардан мақсад ва талабларини сўрадим. Улар Ўзбекистондан эканимни билишгач, ҳавасланиб қарашди ва: «Сизларда очлик бўлмайди, чунки Каримов бор», дейишди.

Тўғриси, москвалик оддий фуқароларнинг юртбошимиз ҳақидаги фикри, у киши олиб бораётган сиёсатни қўллаб-қувватлаши қалбимни фахрга тўлдирди. Беихтиёр халқ корига камарбаста бўладиган Президентимиз борлигидан чексиз ғурурландим...

Зокир ҚОСИМОВ,
Андижон тумани.

• *Хотира*

БЕВАҚТ УЗИЛМАСИН ҲАТТО ЯПРОҚ ҲАМ

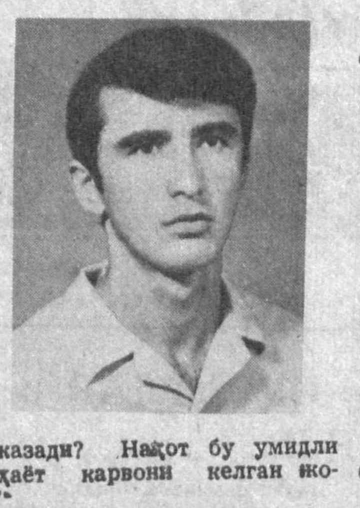

Беназир қуёшга юзини тутиб, шамолларга кўксини очиб, сирли шовуллаган япроқ навдасидан айро тушса кўнглингга хомушлик, ғам ёвдай бостириб киради. Ер бағрига ўзини отган, бевақт узилган япроққа қараб ҳаловатсиз ўйга чўмасан. Унинг ҳали заминдан, ўз дарахтидан қарзи кўп эди. Аммо начора. Инсон дунёдан бевақт кетсачи? Унинг орзу-умидларини, дунёга сиғмаган ўй-армонларини ким опичлаб, қалбига жойлаб манзилига етказади? Наҳот бу умидли ҳаёт карвони келган йўлида муаллақ туриб қолса? Йўқ. Бу карвонни етакловчилар бор. Агар у серфарзанд бўлса фарзандлари, агар у шоир бўлса унинг шеърлари шу хаёлий карвонга бош бўлади.

32 ёшида ҳаётдан кўз юмган ёш шоир Бекназар Худойберганов Хоразм вилоятининг Урганч шаҳрида 1952 йилда таваллуд топган эди. У Тошкент давлат дарилфунунининг журналистика куллиётини 1976 йилда тугаллади. Ёшлигидан шеърлар машқ қилди. Шеърлари матбуотда кўп бор эълон қилинганди. Унинг умидлари беқиёс эди. Дилидан тўкилган шеърларида ўша умидлар ранги жилваланиб туради. У 1989 йилда оғир касалликдан кўз юмди.

Қуёш уфққа ўрлаганда карвон қўнғироқлари маъсум жаранглагандек бўлади. Бу манзилгоҳи томон кетаётган шеър карвонининг жарангидир. Унга ёш шоирнинг руҳи ҳам жўр бўлиб шивирлаб шеър ўқиётгандай. Келинг шу шеър жарангига биз ҳам қўшилиб кетайлик.

Ойбек РАҲИМ.

ДАРДИМ ГУЛДЕК ТЎКИЛАР...

Сўлим боғлар қўйнида толган,
Хаёлларим тўзғита олган,
Қатра қилиб уммонга солган
Севги — ёшим сизку, шеърият.

Муҳаббатим туғилган маҳал,
Мен ҳижронда букилган маҳал,
Дардим гулдек тўкилган маҳал
Тош — бардошим сизку, шеърият.

Гўдакдек кўкка талпинсам,
Бошгинамда алла айтган ҳам
Тилакдошим — сизку, шеърият.

* * *

Қуёш улкан чўғ бўлиб турар...
Оқшом ҳам ўйланди узоқ.
Самоларда хаёлинг юрар,
Самоларда орзуларинг оқ.
Сенга бир хаёл бўлиб олар,
Афсонавий самондар қушлар.
Ёмғир, чақмоқ осмонни ёрса,
Сенга шеърдай бўлади тушлар.
Қўй, қайғурма қадрдон, дўстим,
Шеър ҳам, туш ҳам оқиндир.
Лекин, сенинг оққуш хаёлинг
Ҳаммасидан қизга яқиндир.

* * *

Бугун сендан айрилиб қолдим,
Ҳайрон бўлиб ҳайрон боғларда.
Йироқларга назарим солдим
Қалб ловуллаб турган чоғларда.

Бугун сендан айрилиб қолдим,
Айрилдимми дедим ўзимдан.
Кўп изладим, ахтариб бордим,
Дунё пайдо бўлди сўзимдан.

Бугун сендан айрилиб қолдим,
Энди ёлғиз нетдим, гулбадан?
Узоқ юрдим, ўйларга толдим,
Сўнгра сени топдим, эй Ватан!

* * *

Йироқ кетди,
Жуда йироқ.
Оҳанграбо тош бўлди.
Кимгадир бўлди чироқ
Кимгадир бардош бўлди.

Йироқ кетди.
Жуда йироқ.
Йироқда қуёш бўлди.
Кимгадир бўлди сўроқ,
Кимгадир сирдош бўлди.

Йироқ кетди.
Келди бироқ,
На қуёш, на тош бўлди.
Кимга у бўлди-ю оҳ,
Кимгадир муҳтож бўлди.

Йироқ кетди.
Яна йироқ.
Оҳанграбо тош бўлди,
Кимларгадир бўлди сўроқ,
Кимларга бўлди қуёш.

* * *

Баҳор кулар...
Куртак кулар
сақлаб қувончни.
Нега билишмайди
ахир одамлар
Бир ерда туғилган
икки ишончни!..
Баҳор кулар,
куртак кулар...
Фақатгина одамлар ўйчан.

* * *

Она юртим, сендан кетиб йироқларга,
Ташна дилимни кўмди соғинч,
Чанқаганда лабим босиб булоқларга,
Қучоғингда қўшиқ қайнар булоқларда.
Гул диёрим каломингни дариғ тутма,

Яшин каби чақнаб борсам — бу ҳаловат,
Берган тузинг оқлаб борсам — бу ҳаловат,
Ҳурматингни сақлаб борсам—бу ҳаловат,
Ҳаловатла қўшиқ бўлиб борар бўлсам
Гул диёрим каломингни дариғ тутма.

Ёмғир бўлдим, тупроғингга томчилай деб,
Орзунг бўлдим, турфа рангда очилай деб,
Бахтинг бўлдим, қувончингга сочилай деб,
Қўшиқ бўлдим, қўшиқ бўлиб қолар бўлсам
Гул диёрим каломингни дариғ тутма.

* * *

Ёрим кетди дилим ёқиб
Тўлқин отар дарё билан.
Қирғоқда мен узоқ боқиб
Қолдим ёлғиз дунё билан.
Қолди жафо, қолди фиғон,
Қолди ўйу, қолди туғён,
Кетди висол, қолди ҳижрон
Кўзларимда зиё билан.
Эй тўлқинлар, эслаб қолинг,
Қайтар бўлса кутиб олинг,
Яна бирга йўлга солинг
Ул булбули гўё билан.
Ёрим кетди дилим ёқиб
Тўлқин отар дарё билан
Қирғоқда мен узоқ боқиб
Қолдим ёлғиз дунё билан.

* * *

Ўйларимда эъзозландинг, ёқдинг мени,
Сендан асло кўнглим айро душмасин.
Меҳримни гулчамбаракдек тақдинг,
Мендан асло кўнглинг айро душмасин.

Қора кўз, зулфинг соллонади юрганда,
Юрагимга ўт соласан кулганда,
Ибо билан ерга қараб турганда
Сендан асло кўнглим айро душмасин.

Қадрим билгин, олиб қочма ўзингни,
Жоним оқла менга берган сўзингни,
Севдим сени, севдим оҳу кўзингни,
Сендан асло кўнглим айро душмасин.

Бекназар ХУДОЙБЕРГАНОВ.

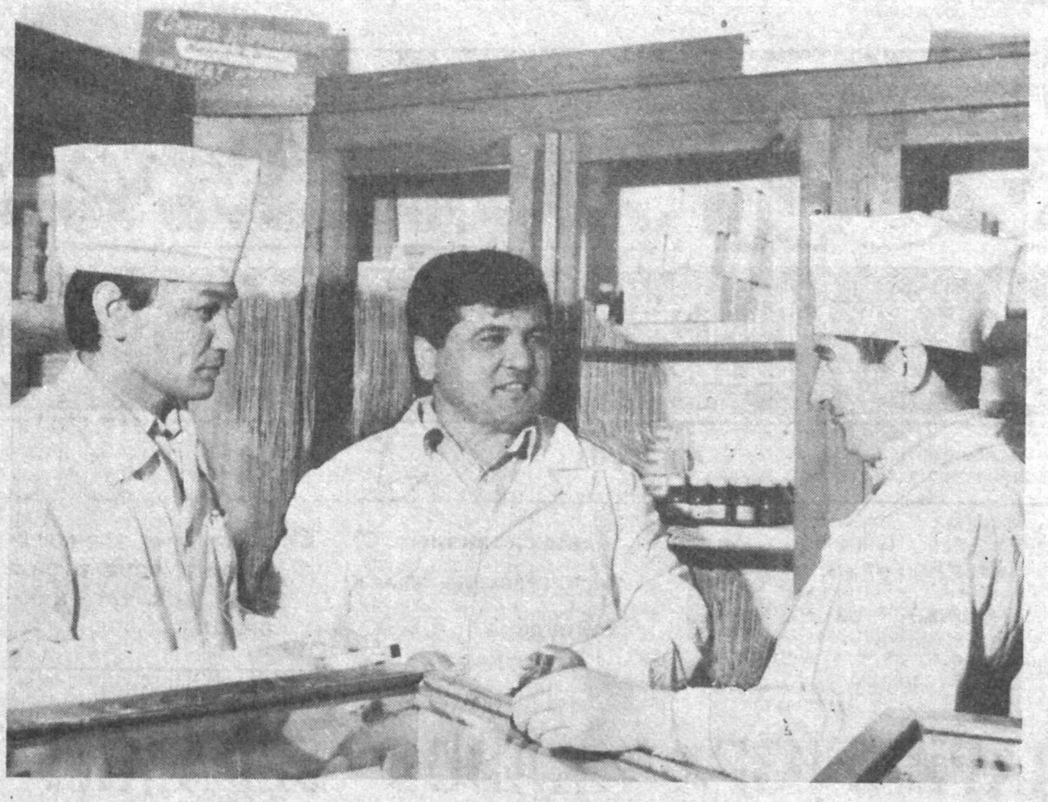

Эски алоқалар узилган бугунги кунда соғлиқни сақлаш муассасалар баъзи муаммоларга дуч келмоқдалар. Бундай шароитда, айниқса дори-дармон танқислиги анча-мунча қийинчиликлар туғдирмоқда. Шу боисдан бўлса керак айни пайтларда халқ табобати, доривор гиёҳлардан фойдаланишга катта эътибор берилмоқда.

Нусратулла Жўраев бир неча йилдирки, Нурота райондаги 2-дорихона мудири бўлиб ишлайди. Юқорида таъкидлаганимиздек дори-дармон танқислиги даврида Н. Жўраев Нурота тоғларида ўсадиган доривор гиёҳлардан фойдаланишни йўлга қўйди. Бу албатта ўз самарасини бермоқда.

СУРАТДА: Н. Жўраев дорихона ходимлари билан суҳбатда.

Е. БОТИРОВ олган сурат.

• *Спорт* •• *Спорт* •• *Спорт* •• *Спорт* •• *Спорт* •

• *Фигурали учиш*

ҚОР ВА МУЗ ЎЛКАЛАРИ ОРТДА

ЎЛКАМИЗ иссиқ минтақага мансуб. Бироқ республикамиз вакиллари қишки спорт турлари бўйича ҳам муваффақиятга эришиб, халқаро майдонда эътибор қозонишяпти. Эсингизда бўлса Фристайл устаси ҳамюртимиз Л. Черязова ўз маҳорати билан бутун жаҳонни лол қолдирган эди. Фигурали учиш бўйича пойтахтимизда ўтказилган халқаро мусобақада ҳам вакилларимиз қор ва муз ўлкаси спортчилари билан тенгма-тенг баҳслашдилар. «Тошкент коньkиси» совринини учун бўлган баҳсларда, айниқса, қизларимиз яхши иштирок этишди. Ҳамюртларимиз С. Дерябина, Н. Абдреева, А. Байбнова дастлабки уч ўринни эгаллаб, МДҲ барча қизларини ортда қолдиришди.

Якка учишнинг эркаклар мусобақасида тошкентлик А. Хисматов учинчи ўринни эгаллади. Жуфтлик баҳсларида эса вакилларимиз Ю. Рижова-Д. Белик ғолиб чиқишди. Яна бир жуфтлигимиз — З. Абдуллаева ва В. Качковларга учинчи ўрин насиб этди.

• *Найза улоқтириш*

ЎЗБЕКИСТОН ЖАҲОН МАЙДОНИДА

ФРАНЦИЯНИНГ Дрёу шаҳрида халқаро мусобақа бўлиб ўтди. Унда ҳамюртимиз Елена Свеженцева муваффақиятли қатнашди. У 56 м 84 см узоқликка найза улоқтириб, фахрли тўртинчи ўринни эгаллади.

Яна бир вакилимиз Владимир Парфёнов «Рига Кубоги» халқаро турнирида иштирок этиб, ғолиблик шоҳсупасига кўтарилди. Унинг улоқтирган найзаси 80 м 64 см масофага бориб тушди.

Шу кунларда спортнинг бу тури бўйича вакилларимиз Финляндиянинг Лахти шаҳридаги «Олтин найза турнири»да иштирок этяптилар. Шундан сўнг спортчиларимиз халқара мусобақаларда қатнашиш учун Испания (5 июнь), Италия (9 июнь), Франция (13 июнь) ва Португалияга (19 июнь) йўл оладилар. Демак, спорт орқали Ўзбекистон аста-секин жаҳон майдонига кириб бормоқда.

СУПЕРЮЛДУЗ МАХСУС ҚЎРИҚДА

ТЕННИС «юлдузи» югослав Моника Селеш пичоқ билан тан жароҳати олганлиги ва унинг оғир аҳволда шифохонада ётганлиги ҳақида аввал ҳам хабар қилган эдик. Моника ҳозир анча шифо топди.

Спортчилар жароҳатлансалар Америкага бориб даволаниши кейинги пайтда «мода»га айланяпти. Бунга сабаб, АҚШ тиббиётининг кейинги йилларда тараққиёт босқичига кўтарилганлиги, албатта. Моника Селеш ҳам тамоман соғайиб кетиш мақсадида океан орти саёҳатига отланди. У Американинг Вейла курортида шифо топмоқчи. Моникани икки махсус қўриқчи шахсий самолётда олиб кетди.

ОЛИМПИАДА МЕДАЛЛАРИНИ ЎҒИРЛАШДИ

Спорт гимнастикаси бўйича олимпиада чемпиони К. Мисосовичнинг уйига ўғри тушди. Ўғри чемпионнинг Барселона олимпиадасида қўлга киритган еттита олтин, кумуш, бронза медалларини ўмарган. Полиция ўз вақтида ҳаракат қилиб, ўғриларни ушлади ва медаллар эгасига қайтарилди.

МАЙК ТАЙСОН ОЗОДЛИККА ЧИҚАДИ

Профессионал бокс бўйича жаҳоннинг экс-чемпиони Майк Тайсон номусга тегишда айбланиб, олти йилга қамалган эди. Тайсоннинг адвокати Алан Дершовичнинг саъй-ҳаракатлари билан жабрланувчи Дизире-Вашингтон чемпионга туҳмат қилганлиги ҳақида гувоҳлар топилди. Гувоҳларнинг айтишича, Дезиренинг номусига Майк Тайсон эмас, бошқа киши тажовуз қилган. Тайсонни айбловчи олти гувоҳ ҳам кейинги пайтларда Дезирени яхши билганимизда бошқачароқ кўрсатма берардик, демоқда. Адвокат Алан Дершовичнинг айтишича, жараён июнь ойида Тайсоннинг фойдасига ҳал бўлади.

Навбатчи муҳаррир — А. Суюнов, навбатчи — Б. Остонақулов.

ЭЪЛОНЛАР

БИККР

МВП "АЛИНА"

Тошкентдаги омборлардан қуйидагиларни сотади
Бельгияда ишлаб чиқарилган гилам қопламалар;
Мармар ва малахит кўринишидаги "Экогран" девор қопламалари;
Турли шаклдаги алюмин осма шифтлар;
Оригинал еритгич, қандил ва бошқалар.
Хақлар исталган шаклда тўланади, бартер ва гаров ҳам мумкин.

Манзилимиз: Тошкент, Зебо Шамсутдинова кўчаси, 2-тор кўча. МВП "АЛИНА".
Телефонлар: 90-94-75, 90-94-85, 90-92-42, 68-70-35, 91-31-08.

МВП "АЛИНА"

"САРБОН" Ўзбекистон реклама агентлиги.

нур+

67-85-87, 67-77-06
Факс 67-24-50
Буюк Ипак Йўли, 63

WPT - 220 терминаллари билан AT 386 DX 40 компьютери асосида куп марта фойдаланиладиган системани олсангиз уз корхонангизда
ЭНГ КАМ харажатлар эвазига 8 ва ундан ортик автоматизациялашган ишчи уринларига эга буласиз.
Бизнинг бухгалтерлик дастурларимизни олсангиз ишингизда ЕНГИЛЛИК ва ТЕЗКОРЛИККА эришасиз:

27 майдаги нархлар

- маошларнинг тулиқ ҳисоб-китоби:
кичик корхоналар учун - 10 минг сум.
йирик корхоналар учун - 30 минг сум.
- моддий бойликлар ҳисоби - 15 минг сум.
- молиячининг иш жойи - 10 минг сум.
- банк операцияси куни - 30 минг сум.
Бизнинг компьютерларни сотиб олсангиз замонавий ишлаб чиқарувчи техникага эга буласиз:
- PC AT 386/387 40 МГц 4/120 SUGA 5,25'' и 3,5'' (кенг принтер) - 2700 минг сум.
- DAEWOO DF-50 факслари - 550 минг сум.

****

"САМАНДАР"
Ўзбекистон-Ҳиндистон қўшма корхонаси

қуйидаги ихтисослар бўйича доимий ишлаш учун мутахассислар таклиф этади:
Бухгалтер
Таржимонлар (инглиз, урду ва рус тилларидан)
"Фильм's" ойномаси учун техник муҳаррир.

Мурожаат учун манзилгоҳ: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй, 816-820 хоналар.
Телефонлар: 33-58-81, 32-58-35, 32-58-75.

БАРС

"Барс" Савдо уйи Акционерлик жамияти

акциядорларни 1993 йилнинг 10 июнь куни соат 10.00 да Тошкент шаҳри, Космонавтлар шоҳкўчаси, 1-уйда жойлашган Республика қўғирчоқ театри биносида ўтказиладиган йиллик ҳисобот мажлисига таклиф этади.

Ёнингизда паспорт ва опцион шартнома бўлиши шарт.
Рўйхатга олиш - соат 9.00 да бошланади.
Телефон: 45-91-46

Ҳурматли тошкентликлар ва пойтахтимиз меҳмонлари!

Тошкент Республика ипподроми янги мавсум очилганини маълум қилади.
2 майдан 5 сентябргача ҳар якшанба кунлари соат 9 да
ЧАВАНДОЗЛИК ва ПОЙГАЛАР
ўтказилади. Ресторан, кафе ва савдо расталари ишлаб турибди.
Энг яхши ҳордиқ - отчопардадир!
Манзилимиз: Тошкент, Халқлар дўстлиги кўчаси, 156.
Метронинг Собир Раҳимов бекати.
153, 172, 173, 180, 448-автобус,
17-трамвайнинг "Ипподром" бекати.
Маълумот учун телефонлар: 76-75-47, 76-76-26.

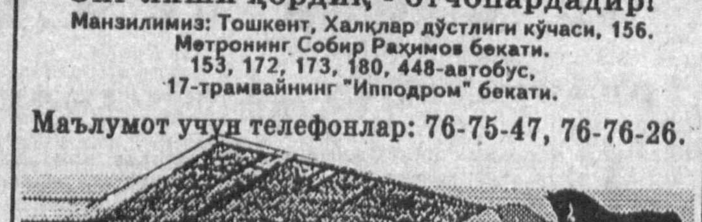

Ўзбекистон кимё-технология ва катализ илмий текшириш институти жамоаси институтнинг етакчи илмий ходими, кимё фанлари номзоди Х. Қомиловга рафиқаси

МАҲМУДАХОНнинг

бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки жамоаси шу банк аппаратининг собиқ бошқарма бошлиғи

Аҳмаджон АЪЗАМОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш институти жамоаси «Физика» кафедрасининг доценти, Самарқанд ўқув консультация пунктининг бошлиғи Р. Акрамовга қизи

Султоношшо АКРАМОВАнинг

бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

Ўзбекистон давлат телерадио компанияси жамоаси республика радиосининг катта муҳаррири

Аҳмаджон САЙДАЛИЕВнинг

вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор қилади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

خلق سوزی

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖУРАБОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Миракмал МИРАЛИМОВ, Саноҳиддин МУҲИДДИНОВ, Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулаҳмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 0001 Буюртма Г—290. 102396 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди 01.40.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 2 2 3 4 5 6